

Makale tarihçesi: Alındı: 7 March 2022 Kabul edildi: 3 January 2023

DOI: <https://doi.org/10.33182/gd.v10i1.820>

Mekân İlişkisinde Göçmenlik ve Kültürel Kodlar: İstanbul Örneği

Meha Chagel¹ and Asiye Akgün Gültekin²

Öz

Göç, toplumların hayatını her dönemde etkilemiştir ve etkisini sürdürmeye de devam etmektedir. Bu çalışmada; İstanbul'da yaşayan Suriyeli göçmenlerin, sosyal ve fiziksel mekân ilişkilerinde yer aidiyetleri ve kültürel kodları ile habituslarının etkileri irdelenmektedir. Göçmenlerin taşıdıkları kültürel kodları ortaya çıkarabilmek için ilişkili görülen kavramlar irdelenmiş, Suriye'deki yaşam alanları, alışkanlıkları ve sosyal yaşantılarına ilişkin bilgiler toplanmıştır. Belirli bir habitusa sahip göçmenlerin devam ettirdikleri ya da yeni edindikleri kültürel sermayelerinin mekânsal karşılığı araştırılmıştır. Bunu anlayabilmek için araştırmada, İstanbul'un sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyi farklı mahallelerinde yaşayan Suriyeli göçmen aileler ile derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Göçmenlerin, yeni yaşam alanları (konut, komşuluk ve kent merkezi) ile önceki yaşam alanları karşılaştırılmıştır. Çalışmanın bulgularına göre; göç sürecinde göçmenlerin mekânsal aidiyet duygularının gelişmesinde en önemli faktörün sosyal sermayeye dayalı olduğu anlaşılmıştır. Bu sosyal sermayenin devam ettirilmesinde ve geliştirilmesinde hemşerilik ilişkilerinin ve dil bilmenin önemli rol oynadığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Göç; sosyal sermaye; habitus; yer aidiyeti

ABSTRACT IN ENGLISH

Immigration and cultural codes in spatial relations: The Case of Istanbul

Migration has affected the lives of societies in every period and continues to maintain its effect. In this study, the effects of place attachment, cultural codes, and habitus of Syrian immigrants living in Istanbul on social and physical space relations are examined. In order to reveal the cultural codes carried by the immigrants, related concepts were examined and information about their living spaces, habits and social lives in Syria were collected. The spatial equivalent of the cultural capital that immigrants with a certain habitus continue or are newly acquired has been researched. To understand this, in-depth interviews were conducted with Syrian immigrant families living in different neighbourhoods of Istanbul with different socio-economic development levels. The new living spaces of the immigrants (housing, neighbourhood and city centre) and their previous living spaces were compared. According to the findings of the study, it has been understood that the most important factor in the development of the place attachment feelings of immigrants in the migration process is based on social capital. It has been determined that citizenship relations and knowing a language play an important role in the maintenance and development of this social capital.

Keywords: Migration; social capital; habitus; place attachment

Giriş

21. yüzyıl göç yüzyılı olarak anılacak. Dünya tarihinde kayda geçen en büyük kitlesel göç, yüzyılın son çeyreğine sıkıştırıldı. Orta Doğu'da "Arap Baharı" etkilerinin Suriye'ye varması ile 2011 yılında ortaya çıkan iç savaş neticesinde, Suriye halkı yurt içi ve dışındaki güvenli bölgelere göç etmek zorunda kalmıştır. Bu ülkelerden biri olan Türkiye, 2011 Nisan ayında

¹ Meha Chagel, İstanbul Kültür Üniversitesi, Türkiye. E-mail: arch.omega@gmail.com ORCID: 0000-0002-3669-6666

² Asiye Akgün Gültekin, İstanbul Kültür Üniversitesi, Türkiye. E-mail: a.akgun@iku.edu.tr ORCID: 0000-0002-3453-4559

başlattığı “açık kapı” politikası ile en çok göçü alarak bugün itibariyle yaklaşık 3,7 milyon³ Suriyeliyi topraklarında barındırmaktadır. Ülkemizde zorunlu göç ile yerinden edilmiş Suriyeli göçmenler “Geçici Koruma Statüsü” altında, kamplarda ve kentlerde dağınık olarak kayıtlı-kayıtsız olarak yaşamaya devam etmektedir. Zorunlu göç ev sahibi ülke ve göçmenler için karşılıklı sosyal, ekonomik ve politik sorunları barındırmaktadır.

Mülteci ve sığınmacı olmanın dinamikleri farklıdır. 1951 Cenevre Sözleşmesi ve 1967 Protokolünde mülteci (*refugee*) terimine yer verilirken, 1948 tarihli ‘İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi’ ile Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun kabul ettiği 1967 tarihli ‘Ülkesel Sığınma Bildirisi’nde sığınma (*asylum*) terimleri kullanılmaktadır. Literatürde bu terimler zaman zaman birbirini yerine kullanılırken, bazen de bunlar arasında ayırım yapıldığı görülmektedir. Mülteci, mültecilik statüsü hukuken kabul edilmiş bir yabancıyı ifade ederken; sığınmacı mültecilik statüsü incelenen ve kendisine geçici koruma sağlanan kişiye karşılık gelmektedir. Bir diğer tanıma göre ise, sığınmacı, gerek bireysel olarak gerek grup temelinde uluslararası koruma isteyen ve henüz koruma talebi ilgili ülke makamlarınca henüz karara bağlanmamış olan bireyi ifade eder. Bu nedenle, her bir sığınmacı nihai olarak mülteci kabul edilmeyebilir, ancak her bir mülteci başlangıçta bir sığınmacıdır (Çiçekli, 2009).

Türkiye’nin mültecilik ile ilgili ilk yasal düzenlemesi “Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu” 11 Nisan 2013 tarih, 28615 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Koruma Kanununun üç temel unsuru; açık sınır politikası ile ülke topraklarına kabul, geri göndermeme ilkesi, gelen kişilerin temel ve acil ihtiyaçlarının karşılanmasını yerine getirerek Suriyelilere geçici koruma sağlamaktadır (Soyer, 2016). Suriyeliler Türkiye’ye giriş yaptıkları Nisan 2011 tarihinden itibaren ‘Misafir’ olarak tanımlanmıştır. ‘Misafir’ tanımı ve algısı, bir yanda Suriyelileri uluslararası hukuk bağlamında statüsüz bir konuma getirirken, diğer yanda toplum içerisinde, Suriye’deki durumun istikrarlı hale gelip gelmediğine bakmaksızın, bir süre sonra geri dönecekleri algısını oluşturmaktadır (Soyer, 2016). Ekim 2014 tarihinde çıkarılan yönetmelikle bu tarihten itibaren geçici koruma statüsüne alınmışlardır. Bu statü kendilerine, ikamet için herhangi bir ücret ödemeksizin Türkiye’de oturma izni verilmesi ile sağlık ve eğitim gibi hizmetlerden ücretsiz yararlanabilme imkânı sağlamaktadır. Ancak, adından da anlaşılacağı üzere bu statü, Suriyelilerin ülkedeki varlıklarını geçici bir zeminde tutan bir nitelik taşımaktadır (Çetin, 2016).

Türkiye’de göç alanında yapılan çalışmalara ilişkin toplu bir verinin paylaşıldığı, Taştan vd. (2020) Göç Bibliyografyası I. Tezler ve II. Makaleler kitapları; Cumhuriyetle birlikte 2019 yılına kadar Göç konulu yüksek lisans, doktora tezleri ve makaleleri tarayarak dokümanite etmiştir. Bu çalışmadan anlaşıldığı üzere; göç kavramının tarih, sosyoloji ve coğrafya başta olmak üzere siyaset, ekonomi, edebiyat, kentleşme gibi birçok disiplinde çalışma konusu olarak ortaya konulduğu görülmektedir. Bahsi geçen çalışmada doğrudan Suriye’den olan göçe ilişkin çalışma sayısının 2018 yılından itibaren artış gösterdiği anlaşılmaktadır. Genel yaklaşımda göç kavramının araştırma ekseninin; göç sebepleri, tarihsel süreci, modeller, işgücüne katılım, göçmenliğin ekonomik boyutları, sağlık ve hukuki haklar, çocuk ve kadın göçmenlik, göç politikaları, göçmenin medyada algısı, entegrasyon vb. konularda yapıldığı görülmektedir. Göçmenlerin yaşama alanlarına ilişkin mekânsal çalışmaların azlığı dikkat çekmektedir. Ancak mekânsal ayrışma bağlamında farklı illerde yapılmış çeşitli çalışmalar yer almaktadır. Bunlardan biri Sönmez’in (2016) Gaziantep kentinde Suriyelilerin mekânsal dağılımını inceleyen çalışmasında, belirli mahallelerde yoğunlaşan Suriyeli nüfusun gettolaşma potansiyeli

³ The UN Refugee Agency (2022). Figure at a Glance. <https://www.unhcr.org/figures-at-a-glance.html>

vurgulanmaktadır. Benzer bir başka çalışma Kavas vd. (2019) tarafından, İstanbul ilinde savaş sonrası gettoları kapsamında araştırılmış, Fatih, Sultanbeyli ve Sultangazi ilçelerinde alan araştırması yapılarak gettolaşma parametreleri test edilmiştir. Ankara kentinde Suriyeli göçmenlerin yer seçim tercihlerinin incelendiği Savran ve Sat'ın (2019) çalışmasında “kentsel adacık” kavramı üzerinden tespitlerde bulunulmuştur. Mekânın göçmen nüfusa olumlu-olumsuz etkilerinin değerlendirildiği bu çalışmalarda dışlayıcı ya da kısmen dışlayıcı bir yapıya sahip kentsel parçaların olması, kendi yerel ekonomilerini oluşturan, homojen ilişkilerin geliştirildiği örnekler çarpıcıdır. Bu çalışma ile literatürde eksik görülen göçmenlerin yaşam alanına ilişkin tespitlerin araştırılmasına katkı sağlanması hedeflenmektedir.

Suriyeli göçmenlerin kentsel mekânda ne tür alanlarda yaşadıkları, kent algılarını oluşturan önemli bir etkidir. Suriyelilerin Türkiye’deki yaşam alanları koşullarına bakıldığında yetersiz olduğu görülmektedir. Özellikle konutların güvenli ve sağlam olmaması, küçük ve kullanışsız olması; yaşam alanlarının yetersizliğinde ortaya çıkmaktadır (AFAD, 2017). Yaşanılan mekânın ve çevresinin kalitesi, erişilebilirliği, güvenliği, sosyal ağlarının kuvvetliliği; göçmenlerin yaşam kalitesini, gelecekte beklenen ve kaygılarını, savaş sonrası psikolojisinin atlatılmasında da pozitif anlamda etkileri olacağı düşünülmektedir.

Savaş sonrası travmayı atlattırma çabalayan göçmenlerin olumsuz algı ve davranışlara maruz kalmaları; yerle aidiyet kurma konusunda onlara yardımcı olmamaktadır. Suriyeli göçmenlerin Türkiye’de yerleştikleri farklı şehirlerde basından takip edildiği kadarıyla birçok sorunla karşılaşmakta oldukları gözlemlenmektedir. Topluma adaptasyon ve topluma etkileşim alanlarında görülen sorunların temelinde; dil problemi, işsizlik, çocuk işçiliği, çalışma izninin olmaması, eğitimsizlik, kültürel çatışmalar, dışlanma gibi nedenler yer almaktadır. Kayıt altına alınmamış göçmenler, resmi anlamda mülteci sıfatı taşımadıklarından mültecilikten doğan haklara sahip olamadıkları gibi bu durum daha fazla sorunla karşılaşmalarına neden olmaktadır. Medya ve Suriyeli algısı üzerine son yıllarda araştırma raporlarının hazırlandığı gözlemlenmektedir. Bu çalışmalardan biri Göregenli’ye aittir. TUBİTAK Araştırma projesinde Göregenli (2014), altı ilde yürüttüğü alan çalışmasında yapılan görüşmelerde, göçmenlere karşı “siz ve biz” şeklinde ayrıştırıcı yaklaşımların olduğunu tespit etmiştir. UNHRC desteğiyle 2019 yılında Erdoğan ve ekibinin uzun süreli ve geniş katılımlı yapmış olduğu bir diğer çalışmada; Türk-Suriyeli uyum çalışmaları kapsamında farklı illerde Türklerle yapılan görüşmelerde başta ekonomik olmak üzere farklı başlıklarda değerlendirilen “zarar görme” korkusunun olduğu ortaya çıkmaktadır. 2021 yılında yayımlanan raporda ise var olan kaygılara yaşam tarzı ve milliyetçilik ile ilgili endişelerin de eklendiği görülmektedir (Morgül vd., 2021). Tarhan (2021), medyada yer alan Suriyeliler aleyhine algı operasyonlarının, STK’ların alandaki çalışmalarını olumsuz etkilediğini ifade ederek bu durumu “görünmez olmaya zorlayan baskı” olarak tanımlamaktadır. Medyada Suriyelilere karşı oluşturulan algının ölçülmesine yönelik olarak Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfının (TEPAV), Suriyelilerin haberlerde ne şekilde yer aldığına dair yapmış olduğu araştırma raporundaki verilerine göre; medyadaki Suriye algısının negatif duyguları tetiklemekte olduğu görülmektedir (Düşündere vd., 2019).

Erder (1999), göç ile ortaya çıkan kültürel karşılaşmanın mekânsal ve konjonktürel koşullarına göre, farklılıkların öne çıkması ile gerilimler, benzerliklerin algılanmasına yardımcı olarak gerilimin azalabileceğini ifade eder. Bu nedenle kentte yaşanan yeni deneyimleri tanımlamanın, anlamının ve yorumlanması gerektiğini belirtir (Erder, 1999).

Göregenli (2014), göçmenlerin kente entegrasyon sürecini kültürlenme stratejileri bağlamında anlaşılması gerektiğini ve bu sürecin bireylilik-toplulukçuluk ve yere bağlılık süreçlerini nasıl etkilediğine ilişkin çözümler yaparak iç göçlerde uygulanabilecek teorik bir model önermektedir. Bu çalışmanın dış göç bağlamına taşınabilecek yanı sıra yeni bir kültürle bütünleşme sürecinde kültürel ve sosyal faktörler kadar, bu faktörlerle etkileşim hâlindeki mekânsal faktörlerin de etkili değişkenler olduğunu ve göç edilen yerlerdeki yerli nüfusun göçe ilişkin yaklaşımının göçmenlerin kültürle ve mekânla kurdukları ilişkide önemli olduğunu göstermesidir. Farklı iller, ilçeler ve mahalleler özelinde yapılan çalışmaların bulgularında da farklılıklar olabilmektedir. Bağlamı ile ele alınan çalışmalarda yerel kültürel, sosyal, fizik mekânsal, demografik, sosyo-ekonomik, politik farklılıkların sonuçlara etkileri görülmektedir.

Bu çalışmayı literatürdeki çalışmalardan farklılaştıran kısmı; göçmenlerin önceki ve sonraki yaşantılarının bağlantılarını deşifre etmeye çalışmasıdır. Göçmenlerin önceki yaşantılarına ait yaşam alanı fotoğraflarına ulaşamaması ve sınırlı sayıda mevcut yaşam alanı fotoğrafına izin verilmesi araştırmanın görsel karşılaştırma yapması önünde kısıt oluşturmasıyla birlikte yapılan görüşmelerden elde edilen bilgiler ile bu kısıt giderilmeye çalışılmıştır. Bu doğrultuda yapılan araştırmanın soruları şu şekildedir;

- Göçmenlerin gittikleri yerde sosyal ve mekânsal aidiyet eğilimleri nasıldır ve nasıl değişime uğrar?
- Göçmenler kültürel kimliklerini mekâna yansıtır mı?
- Göçmenler yerleştikleri yerleri nasıl ve neye göre seçmiştir?
- Göçmenlerin kentle ve toplumla bütünleşmesinde, ekonomik seviyelerinin mi, sosyal ağların ya da varsa başka hangi faktörlerin rolü vardır ve ne kadar etkindir?

Araştırmanın Yöntemi

Bir kentte insanlar ev seçerken sadece evi veya apartmanı değil, komşuları, siteyi veya arsayı, yapı adasını, caddeleri ve kentin belirli bir bölgesini seçmektedir. Seçime bu daha büyük ölçekli elemanlardan başlanmaktadır (Rapoport, 2004). Dolayısıyla bu çalışmada yapılan görüşmeler, göçmenin yaşadığı ev, mahalle ve kent ölçeğini içerecek şekilde yapılandırılmıştır.

Bu çalışmada gündelik hayat pratikleri noktasında göçmenlerin, diğer kültürle karşılaşma ve yaşama alışkanlıkları anlaşılmaya çalışılmıştır. Bu doğrultuda göçmenlerin yeni yaşam alanları ile komşuluk ve kent ölçeğindeki karşılaşmalarının öncelikle konut mekânına olan etkileri araştırılmaktadır. Bu etkilerin anlaşılmasında, Suriyeli göçmenlerin geçmişlerinden gelen kültürel kodlarının ortaya konulması önem kazanmaktadır. Bu çerçevede kurgulanan çalışmanın strüktürünü; mekân-göç-birey etkileşimi ile ilgili literatür taramaları, Bourdieu'nun habitus kavramı bağlamında Suriyeli göçmenlerin geçmiş ve günümüz kültürel alışkanlıklarının araştırılması ve alan çalışması oluşturmaktadır.

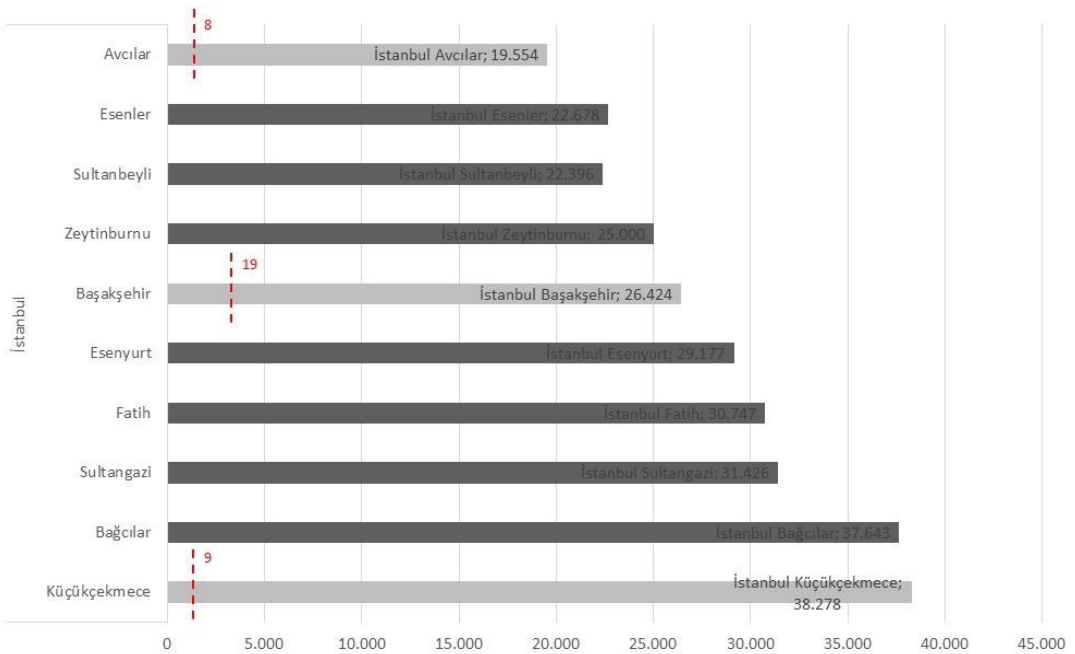
İstanbul'a gelen Suriyeli göçmenlerin göç ve kentle bütünleşme süreçleri ile yaşam alanları çevresindeki sosyo-mekânsal ilişkilerinde kültürel kodların etkisi; yeni yaşam alanları ile önceki yaşam alanları arasındaki benzerlikler/farklılıkların karşılaştırılması ile anlaşılmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın alan çalışması kısmında, farklı gelir grubundan göçmenlere ulaşabilmek amacıyla İstanbul ilinde, farklı sosyoekonomik özellikteki semtlerde yaşayan Suriyeli göçmenlere ulaşmaya çalışılmıştır. Görüşme yapılan Suriyeli göçmenlere, kartopu örneklem yöntemi ile

ulaşmıştır. Görüşmecilerin kendi yaşam alanlarında rahat hissedecekleri göz önünde tutularak ve yaşama alanlarının araştırmacı tarafından gözlemlenebilmesi için bu yöntem kullanılmıştır. Bunun için öncelikle göçmenlerin en yoğun olduğu ilçelere bakılmıştır. Göçmen ailelere evlerinde ulaşabilme imkânı ile ilişkili olarak, Küçükçekmece, Başakşehir ve Avcılar olmak üzere üç ilçe araştırma alanı olarak belirlenmiştir. Bu ilçelerde yaşayan 36 Suriyeli göçmen ile 2019 yılında yapılan, yarı yapılandırılmış, açık uçlu sorulardan oluşan görüşmelerde, aidiyet, memnuniyet ve sosyal ilişkilerini anlamaya yönelik sorulara yanıt aranmıştır (**Görsel 1:** İstanbul'da Suriyeli göçmenlerin ilçelere göre dağılımı ve görüşme yapılan ilçelerdeki görüşmeci sayıları aynı görselde verilmiştir). Görüşmeler; Küçükçekmece ilçesine bağlı olan Halkalı semtinde alt gelir grubuna ait 9 ailenin evinde, orta ve üst-orta gelir seviyesinde Başakşehir'den 14 ve Avcılar'dan 8 ailenin evinde, Bahçeşehir semtinde 5 ailenin evinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın yapıldığı 2019 yılı itibarıyla İstanbul ilçelerindeki Suriyeli göçmenlerin nüfusunun ilçe nüfusuna oranları dağılımına bakıldığında üç ilçedeki dağılım şu şekildedir: 26491 Suriyeli ile en yoğun göçmen nüfusa sahip olan ilçe Başakşehir ilçesi olup, bunu 43302 kişi ve 5,62 oranla Küçükçekmece, ardından 22717 kişi ve 5,21 oranla Avcılar ilçesi takip etmektedir (GIGM, 2019).

Görsel 1. İstanbul'da Suriyeli göçmenlerin ilçelere göre dağılımı (GIGM, 2019) ve görüşme yapılan ilçelerdeki görüşmeci sayıları

Göç çalışmalarında bağlam önemli bir kavramdır. Göç veren ve alan ülkenin bağlamının yanında, göçmenlerin kullandıkları güzergâhlar ve geçtikleri yer ve mekân bağlamlarının dikkate alınması gerekmektedir (King, 2019). Bağlamın sosyoekonomik, demografik, hukuki statülerine ilişkin bazı verileri nicel olarak ölçülebilirken, etkileşim ve algısal bağlamı ise daha nitel bir yaklaşımla değerlendirilmektedir. Bu çerçevede, katılımcıların bahsedilen bağlamda

nicel verileri ve yorumlarının değerlendirilmesi ile ilgili araştırma bulguları verilmiştir. Niteliksel araştırma yönteminin de doğası gereği bireylerin deneyimleri ve bu deneyimlerin farklı boyutları üzerinden araştırma ilerlemiştir.

Araştırma nitel ve nicel verilerin toplandığı karma bir yöntemle yürütülmüştür. Nitel verilerin toplanmasında yarı yapılandırılmış görüşme soruları ile kullanıcının kendi deneyim, algı ve değerlendirmelerinin öğrenilmesi hedeflenmiştir. Nicel verilerin toplanmasında anket sorularına verilen cevaplardaki beğeni, aidiyet, davranış tekrar ve sıklıkları tespit edilerek yorumsamacı ve keşfedici bir yaklaşımla bulgulara ulaşılmıştır. Araştırmada kullanılan görüşme formu sekiz bölümden oluşmaktadır:

Birinci bölüm; sosyo-demografik bilgileri içermektedir. İkinci bölümde; göç hikâyesi aktarılmış, göçmenin Türkiye'ye gelmesinin nedenleri, Türkiye'ye geldiklerinde ilk yerleştiği yer ve daha sonra bu yerden taşınıp taşınmadığı ve taşınma nedeni, anlaşılmaya çalışılmıştır. Bu bilgiler alınarak, göçmenin hemşerilik ilişkilerinin yer seçiminde etkisi anlaşılmaya çalışılmıştır. Üçüncü bölümde; göçmenin önceki yaşamı ile ilgili sorular yer almaktadır; yaşadığı konutun, mahallenin ve yakın çevresinin fiziksel özellikleri ile kent ölçeğinde göçmenin sosyal konumu ve sosyal ilişkileri ile ilgili sorular yöneltilmiştir. Dördüncü bölümde; göçmenin şimdiki yaşamı ile ilgili, yaşadığı konutun, mahallenin fiziksel durumu ve son olarak yakın çevre ve kent ölçeğinde göçmenin sosyal konumu ve sosyal ilişkileri ile ilgili sorular yöneltilmiştir. Önceki ve sonraki yaşam alanı ve çevresine ilişkin sorular ile göçmenin memnuniyeti ve mekâna bağlılığı hakkında karşılaştırma yapma olanağı sağlanmıştır. Beşinci bölümde; önceki ve şimdiki yaşam alanında çizilen konut krokileri üzerinden, mekân kullanımı ve mekânda gerçekleştirilen değişimler ile ilgili notlar alınmıştır. Altıncı bölüm; yeni mekânın öğelerini beğenme/ beğenmeme durumuna ilişkindir. Bu notlar sayesinde göçmenin yeni mekânla adaptasyon ve bütünleşme durumu anlaşılmaya çalışılmıştır. Yedinci bölümde; göçmenin İstanbul'da sık kullandığı rotaların sorulması; son bölümde ise; göçmenin ana vatanına yakın zamanda dönmek isteyip istemediği soruları ile yeni yaşamından memnuniyeti anlaşılmaya çalışılmıştır.

Hazırlanan anket soruları Suriyeli göçmenlerin kendi evlerinde yapılan yüz yüze görüşmelerdeki elde edilen cevaplar, alınan not ve gözlemler ile değerlendirilerek çalışmaya aktarılmıştır. Görüşmelerin katılımcının yaşam alanında gerçekleştirilmesi, burada gözlem yapılmasına imkân sağlamıştır. Görüşme sırasında, göçmenlerin önceki ve şimdiki evlerinin oranlı krokileri çizilerek üzerine notlar düşülmüş ve şimdiki mekânda gerçekleştirilen değişiklikler gösterilmiştir. Sorular, önceki ile şimdiki yaşama mekânlarının karşılaştırılmasına dayalı olarak sorulmuştur. Sorular yaşam alanını oluşturan ev, mahalle ve kent ölçeğindeki fiziksel ve sosyal çevreyi anlamaya yönelik hazırlanmıştır.

Mekân-Göçmen Etkileşimi

Mekân, fiziksel özelliğinin yanında sosyal bir inşa olmasının getirdiği etkileşimlere açık bir olgudur. Karşılıklı birbirini etkileyen ve dönüştüren bu ikili ilişkinin temelinde birey ve mekânın özellikleri yanında toplumsal yapı ile ilişkili kavramlar önem kazanmaktadır. Birey ve

mekân etkileşiminde⁴ öne çıkan kavramlar; kimlik, kültür, sosyal ilişkiler, mekân ve algısı ile aidiyettir. Bu kavramların yanında; sosyal sermaye bağlamında hemşerilik kavramı ile kültürel kodlar bağlamında bireyin özelliklerini ifade eden habitus kavramı, bu çalışmada ele alınan diğer kavramlar arasındadır. Suriyeli göçmenlerin İstanbul'da yerleştikleri mekânlarda, mahalle-konut ölçeğinde yansıyan-yansıtılan mekânsal özelliklerin anlaşılmasında bahsedilen kavramlar önem kazanmaktadır.

Bireyler içinde doğup büyüdükleri toplumun kültüründen etkilenirler. Kültür sadece bilinç ile ilgili bir olgu değildir; insanın davranışı (farklı kültürden insanların farklı mekânsal davranışlar ortaya koyması ile ilgili Rapoport ve Hall'un yapmış olduğu çalışmalar bağlamında), alışkanlıkları ve hayat tarzıdır (Altman'ın dünya görüşü, çevreyi algılama, mahremiyet, din vb. değerleri kültürün yansıması olarak incelemesi bağlamında hayat tarzı ve alışkanlıklar incelenmektedir). Bireyin kimliği, toplum içinde kurdukları ilişkiler ve yaşadıkları deneyimler doğrultusunda şekillenir. Assmann'ın (2015, s. 44) "*kişisel kimlik, ancak etkileşim ve eylemlilik dâhilinde ortaya çıkar*" ifadesinden de anlaşılacağı gibi, insan toplum içinde farklı ilişkiler kurduğu ölçüde kendi kimliğini ifade edebilmektedir.

Hall'a (1987) göre; kimlik hareket hâlinde şekillenir. Bu geçişte ve orada inşa ettiğimiz yer ve aidiyet duygusunda, bireysel hikâyelerimiz, bilinçdışı güdü ve arzularımız daima olumsal olan, geçiş hâlinde, bir hedefi ve sonu olmayan bir biçim alır (Chambers, 2005). Bu noktadan bakıldığında sadece bir gruba atfedilebilecek bir kimlik tespitinde bulunmak da yanlış olacaktır. Miras olarak devralınan şeyler-kültür, tarih, dil, gelenek, kimlik duygusu- Chambers'ın (2005) ifadesi ile yeniden yazılır.

Göçmenlerin, bir fiziksel mekândan diğerine giderken tüm hayat tecrübelerini, yaşam biçimlerini, dillerini, kültürlerini, anılarını ve hayallerini de götürdüğünü ifade eden Adıgüzel'e (2019) göre; kendi içerisinde risk barındıran bu sürecin göze alınabilmesi için itme, çekme faktörlerinin mevcut olması gerekir. Suriyeli göçmenler için itme faktörü; savaş şartları iken, çekme faktörlerinin⁵ başında da güvenlik algısı gelmektedir. Bu çalışmada Suriyeli göçmenlerin İstanbul'da yaşadıkları yerlerde nasıl bir kültürel-mekânsal etkileşim kurduklarının anlaşılabilmesi için beraberlerinde getirdikleri değerlerin sürekliliği araştırılmıştır. Bu değerler çerçevesinde; aile yapıları ve ilişkileri, dini inançlarının yaşam şekline etkisi, konut yaşam şekli, estetik değerler, çevre algısı, mahremiyet, güvenlik, sosyal iletişim vb. değerler, bu çalışma kapsamında yapılan görüşmelerde anlaşılmaya çalışılmıştır.

Berberlerinde getirdikleri kendine özgü davranış ve alışkanlıkları gibi göçmenler, mekânsal aidiyet kurarken, kültürleşir⁶ ya da karşılaşılan kültürle etkileşerek yeni davranışlar ve alışkanlıklar edinir. Sahip oldukları habituslarında olduğu gibi edinilen davranış ve alışkanlıkların da mekâna ve algısında etkileri olmaktadır. Bu etkileri anlamaya yönelik olarak

⁴ Kentsel mekândaki kümelenmenin kimlik inşası ile ilgili Erman (2010), konut bağlamında kimlik etkileşimleri için Bilgin (2011), kimlik ve konut aidiyeti ile ilgili Iğın ve Hacıhasanoğlu (2006), Günel ve Esin'in (2007) konutta psikososyal kalitenin değerlendirilmesine ilişkin çalışmaları ve daha genel ölçekte çevre davranış literatüründe konuya ilişkin araştırmalar (1960'lar ve 70'lerde yapılan Rapoport, Altman, Hall, Proshansky, Ittelson çalışmaları) detaylı bilgiler sunmaktadır.

⁵ Göç bağlamında yer kavramı alan ve mekân kavramsallaştırmaları; Schiller vd. (1992); Guarniza ve Smith (1998); Vertovec (2001); Faişt (2003); Levitt ve Schiller (2004) çalışmaları ile literatürde tartışılmaktadır (Yazgan, 2016).

⁶ Everett Lee Göç Kuramı olan itme-çekme kuramına göre; yaşanan yerde ve gidilecek yerde itici ve çekici faktörler vardır (Yalçın, 2004).

⁷ Berry (1997); iki boyutlu kültürleşme-kültürlenme (acculturation) modelinde; göç sonucunda uyum sorunları kapsamında göçmenin davranışsal değişimlerine ilişkin olarak 4 evresinden bahseder; bütünleşme, asimilasyon, ayrışma, marjinalite.

çalışma kapsamında mekânsal kültürleşme ya da yorumlamalar-yeniden ele alışlar araştırmanın konusu olmaktadır.

Göçmen Habitus ve Sosyal Sermayesi

“Habitus, failleri belirli şekillerde hareket etmeye ve tepki vermeye meyleden bir dizi “yatkinliktir”. Bu yatkinlikler, bilinçli olarak koordine edilmeden veya herhangi bir kural tarafından yönetilmeden düzenli pratikler, algular ve tutumlar üretirler. Habitusu oluşturan yatkinliklerin her biri telkin edilmiş, yapılandırılmış, dayamıklı, üretken ve aktarılabilir özelliklerdir. Bu eğilimler, erken çocukluk deneyimlerinin özellikle önemli olduğu kademeli bir telkin süreciyle kazanılır. Sofra adabının aşılınmasıyla ilgili olanlar (dik oturmak, ağzımız doluyken yemek yememek, vb.) gibi sayısız sradan eğitim ve öğrenme süreci yoluyla birey, bedeni tam anlamıyla şekillendiren ve ikinci doğa haline getiren bir dizi eğilim kazanır” (Bourdieu, 1992, s. 12).

Bedenselleşmiş⁷ kültürel sermayenin ortaya çıkmasında önemli bir kavram olarak görülen habitus kavramı; bir toplumsal sınıfta ya da statü grubunda yaygın olan nesnel olasılıkların, baskın olarak bilinçdışı bir şekilde -özellikle çocukluğun ilk yıllarında- içselleştirilmesiyle ortaya çıkar (Swartz, 2011). Habitusun yatkinlikleri eylemin bedensel, normatif ve bilişsel boyutlarının içine alan bir davranış tarzının ana örüntüsüdür. Bunlar dilde, sözel olmayan algılarda, değerlerde, beğenilerde, iletişimde, akıl yürütme tarzlarında ifade bulur (Swartz, 2011). Maton (2008), Bourdieu'nun “habitus” kavramının, belirli bir varoluş şablonuna, yani bir eğilim, hazırlık, yatkinlik ve tercih anlamına geldiğini ifade eder. Maton (2008), bu hazırlığın iyi kurulduğunu, zamanla yok olmadığı gibi aktarılabilir olduğunu, çok çeşitli sosyal eylem sahnesinde etkili olabildiğini belirtir. Habitusun her zaman gelişme kabiliyeti bulunmaktadır. Sosyal bir alana ihtiyaç duyan habitus ile alan arasındaki ilişkilerin toplamı sonucunda pratik oluşmaktadır (Maton, 2008).

‘Habitus’ kavramına göre, kişi bir davranışı nasıl yapacağını bilir fakat “niçin” yaptığını anlatmakta zorlanır. Çünkü bunu, sosyalleşme aşamalarının sonunda öğrenmiştir, farklı durumlara göre farklı stratejiler geliştirir. Yani insanlar, içinde yaşadıkları toplumsal koşullardan üretme imkânına sahiptirler, başka şansları yoktur ve bu üretim aşamasından yeni bir üretim elde ederler, işte bu aşama habitus’tur (Palabıyık, 2016). Habitus “pratik ve tasvirleri üreten ve düzenleyen bir ilke” olarak tanımlanır. Bu habitusun yalnızca pratik ve zevklerin merkezinde olmadığı, aynı zamanda pratikler arasındaki bağ kurduğu ve birbirleriyle uyumlu olması anlamına gelir. Bu nedenle bir toplumsal sınıfın farklı alanlardaki (giyinme tarzı, dekorasyon seçimi, beslenme biçimi, dil, resim ve müzik tarzı, spor faaliyetleri vb.) ortak kültürel tercihlerden oluşan bir “hayat tarzının” ortaya çıkmasına neden olur (Jourdain ve Naulin, 2016).

Habitus⁸ kavramının işlevlerinden biri, ilk tecrübelerin ikincileri, onların da üçüncüleri yönlendirdiğini hatırlatmasıdır. Yaşadıklarımızı daha önceden yaşadıklarımızın zihnimize yerleştirildiği yapılar vasıtasıyla algularız (Bourdieu, 2015). Bourdieu'nun iki farklılaşma ilkesine

⁷ Bourdieu; kültürel sermayeyi bedenselleşmiş (çocukluktan başlayarak ailenin toplumsal konumuna göre öğrenilen dil alışkanlıkları, yazma stili, farklı bağlamlarda beden kullanma tarzları vb), kurumsallaşmış (eğitim, kutsama sisteminin ve devlet/bürokrasi alanının eyleyenlerin eşit olmayan toplumsal uzamdaki dağılımlarını belirleyici kurumsallaşmış hâli) ve nesneleşmiş (kitaplar, resimler, sanat ve bilim eserleri üretimi için özelleşmiş kültürel beceri gereken nesnel formunda) olarak tanımlar (Göker, 2014).

⁸ Kökeni Aristoteles’e dayanan, Durkheim ve Weber tarafından kullanıldıktan sonra Bourdieu’nun eylem toplumbiliminin merkez kavramlarından birine dönüşen habitus terimi, kişinin ya da kişiler kümesinin geçmiş deneyimlerinin içinde bütünlüğü kalıcı yatkinlikler/elverişlilikler bütününe belirtir (Bourdieu, 2005).

(ekonomik ve kültürel sermaye) dayalı olarak kurguladığı ve konumlarına göre dağılım gösteren toplumsal uzam kavramı, yatkınlıkların-habitusların uzamı aracılığıyla, bir tavır alma uzamında yeniden ifade bulur (Bourdieu, 2015). Bourdieu (2005), habitusların ayrı ve ayrıştırıcı pratikler doğurmasını şu şekilde örnekler:

“Bir işçinin yediği şey, özellikle de yeme biçimi, yaptığı spor ve yapma biçimi, siyasal kanaatleri ve bu kanaatleri ifade etme biçimi sanayici patronun bunlara tekabül eden tüketimi ve etkinliklerinden sistematik olarak farklıdır; ancak bunlar, aynı zamanda sınıflandırıcı şemalardır, farklı sınıflandırma ilkeleri, farklı görü ve ayırım ilkeleri, farklı zevklerdir” (Bourdieu, 2005, s. 194-195).

Habitusun her yeni durumla karşılaştığında devam eden bir uyum süreci vardır; ama bu yavaş ve bilinçdışı işleyen bir süreçtir, ilksel yatkınlıkları temelden değiştirmektense şekillendirme yönündedir (Swartz, 2011). Bununla bağlantılı olarak Rouen’in, İstanbul’daki 1950’lerde “*Konaktan Apartmana Yeni Yaşam Üzerine*” başlıklı çalışmasındaki tespitleri dikkat çekicidir; Rouen, geniş bir ailenin “habitus”ları ile konutlarını nasıl geniş ailenin yaşam tarzına göre anlamlı bir yere dönüştürme yolunu bulduklarını anlatır. Bir apartmanın farklı katlarına yerleşen geniş aile, gündüz saatlerinden akşamları uyumaya gidene kadar büyükannenin dairesinde oturmaktadır. Yemek yeme, pişirme ve çamaşır yıkama eylemlerini beraber yapan aile aslında bütün günü birlikte geçirmektedirler. Akşam yemeğinden sonra herkes uyumak için kendi dairesine gitmektedir (De Rouen, 2017).

Habitus, insanın nasıl davranacağını belirler ve kendisi ile geçmişi arasındaki ilişkilere bağlıdır. Göçmenlerin kendi habitusları ile yeni mekânı kullanımı arasında etkileşim bulunduğu görülmektedir. Göçmen, geçmişin yaşandığı yerlerle birlikte geride bırakmış olup, geçmişten kopuş ve ona eşlik eden kayıp ve yokluk hissettiğini belirten Kılıçkiran (2017); göçmenin bu kayıp ve kopma hissine karşı, geçmişle bir bağ kurup, mekânsal alışkanlıkları sürdürmeye çalıştığını ileri sürer. Kılıçkiran’ın Londra’da Kürt göçmen gruplar üzerinde yaptığı çalışmada; göçmen kadınların bulunduğu evde kendi ülkelerine ait süslü nesnelere kullanarak, göçten önce yaşadıkları evler arasında nasıl bağ kurabildiklerini göstermektedir:

“Kuzey Londra’daki Kürt kadınların şimdiki yaşamıyla geçmişleri arasında bağlantılar kurmakta, kendilerine yabancı mekânları tanıdık hale getirip bir süreklilik hissi yaratmaktadır. Kadınların geçmişte yaşadıkları evlerden getirdikleri nesne ve eşyaların da yaşamlarında benzer bir rol oynadığını söylemek mümkündür” (Kılıçkiran, 2017, s. 304-305).

Göçmenlerin mekânı biçimlendirmesinde, iki farklı yaklaşım olduğu anlaşılmaktadır. Birinci yaklaşım; yukarıdaki yaklaşımdaki gibi geçmişle bağ kurmak şeklinde olabilir. Diğeri ise, bireyin yeni mekânda ihtiyaçlarını gerçekleştirebilecek şekilde mekânı biçimlendirmesidir. Bu yaklaşımı Geçkili (2015) “*karşı aidiyet*” veya “*aşkın aidiyet*” olarak tanımlamaktadır. Buna göre; kişi mekâna müdahale ettiğinde mekân da kişiye müdahale eder ve aralarında bir iletişim oluşur. Bu iletişim zamanla mekânsal aidiyet haline evrilir. Yerel ve yerel olmayan arasındaki bulunan sınırların kendini yok ederek, tekrar bağlantı olma durumuna/aidiyete evrilir. Dönüşüm sürecinin sonunda oluşturulan yeni aidiyet durumu artık bireysel kimliğinden taşmış, toplumsal bir nitelik kazanmıştır. Bu durumun temel üretimleri ve üreticileri başkadan evrilen ara durumlardır (Geçkili, 2015).

Göçmen bireyin bir mekânı biçimlendirerek, bu mekâna aidiyet hissini oluştururken, bunu kişiselleştirme (kendileme) ile sağladığını söylemek mümkündür. İnsanın çevresine biçim

verme yoluyla sahip çıkmasına kişiselleştirme (kendileme, kişiye özgü kılma) denmektedir. Bu işlem sırasında kişi çevresine kendinden bilgi aktarmakta ve çevresine istemlerini kabul ettirmektedir. Kişiselleştirmenin gerçekleşmesi için bir yere yasal yolla, karşılığını ödeyerek sahip olmak gerekmez. İnsan, emeğiyle mekânı kişiselleştirebilir (Gür, 2000). Bir yeri kendi anlayış veya zevkine göre biçimlendirmek, mekânın varlığını renk, aksesuar, donatı ve sonuçta ortaya çıkan özgün dokunuşlarla etkilemek, mekânlar içinde sınırlar ve bölgeler oluşturmak, mekânı kişiselleştirmenin ve kişinin özünü dışavurumunun yollarıdır (Gür, 2000). Kendileme, genel olarak bir şeyi kendisi için alma, kendi kullanımına ayırma olayıdır. Kendileme, insanın çevreyle ilişkisi temelinde bir eğilimdir. İnsanın bir mekân parçasına el koyması, hâkim olmasıdır. Mekânla yakınlık kurmaktır; mekânın çeşitli yanlarını keşfetmek, öğrenmektir; mekânı güven verici, rahatlatıcı bir yere dönüştürmektir.

Göçmen habitusunun göç edilen yere aidiyetini etkileyen önemli bir etken de sosyal sermayesidir. Bourdieu, sermaye çeşitlerini temelde iktisadi, kültürel, sosyal, sembolik sermaye olarak kavramsallaştırır. Toplumsal-sosyal sermaye, bir bireyin ya da grubun, kalıcı bir ilişkiler ağına, az çok kurumlaşmış karşılıklı tanıma ve tanınmalara sahip olması sayesinde elde ettiği gerçek ya da potansiyel kaynakların toplamıdır, yani böylesi bir ağın harekete geçirmeye olanak sağladığı sermaye ve güçlerin toplamıdır (Bourdieu ve Wacquant, 2014). Bourdieu'ya göre insan eylemleri, uyarılara anında verilen basit karşılıklar değildir; bir kişinin bir başkasına en küçük tepkisi, iki kişinin aralarındaki ilişkinin tarihiyle yüklüdür (Bourdieu ve Wacquant, 2014). Bireylerin kendilerini belirleyen tutumlarının, sosyal ve kültürel sermayelerinin yapılandırdığı algı ve beğenileri sayesinde belirlenmekte olduğu söylenebilir. Bu çalışmada göçmen habitusunun sosyal sermayesi ile kastedilen hemşerilik ilişkileridir. Peterson'a göre; göçmen ağları sayesinde öncül göçmenler yeni göçmenleri buldukları yere gelmeleri konusunda cesaretlendirmektedir (aktaran: Yalçın, 2004). Bu durum da çalışmaya katılan Suriyeli göçmenlerin yer seçimlerinde hemşerilik, akrabalık, tanıdık ilişkilerinin belirleyici olmasını açıklayıcı bir durumdur.

Sosyal sermayenin bir çeşidi olarak hemşerilik ilişkilerinin, göçmenin kentsel mekâna aidiyetini güçlendirmek için önemli bir rolü bulunmaktadır. Göregenli ve Karakuş (2014), göçmenlerin kendilerini kentin bir parçası hissetmesi kentin bütünüyle olmasa da herhangi bir bölümüyle ilişki kurabilmeleriyle gerçekleştiğini ifade etmişlerdir. Buna örnek olarak; Çin'in üçüncü büyük kenti olan ve şehir nüfusunun yarısına yakınının kır kökenli göçmen olduğu Guangzhhou şehrinde göçmenler için kent merkezinde kurulan kültür merkezi etkisi verilmiştir. Bu kültür merkezine duyulan bağlılık, kente ilişkin yer duygusu geliştirmede itici bir güç rolü oynamaktadır. Göçmenlerin kültür merkeziyle kurduğu ilişki sonucunda, onların kendilerini gerçekleştirme ve sosyalleşme ihtiyaçları karşılanmaktadır. Kente kıyasla çok daha küçük ölçekli olan bu mekân, göçmenlerin sosyal dünyayı ve yerle olan ilişkilerini kişiselleştirerek yaşamalarına olanak sağlamaktadır. Kültür merkeziyle ilgili deneyimler yoluyla, daha büyük ölçekli olan kentin, "güvenlik, konfor ve entegrasyonun mekânı olan kent" olarak temsil edildiği göçmenler tarafından düşünülmektedir.

Güllüpnar'a (2012) göre; terk ettikleri vatanları ile yeni yerleştikleri ülkelerde eski göçmenler, yeni göçmenler ve göçmen olmayan kişiler arasında ortak köken, soydaşlık ve dostluk bağlarından oluşan kişiler arası bağlantıları ifade eden *göçmen ilişkiler ağı* ile göç sürecinin

maliyeti ve riskleri azalarak göç kanalları oluşur⁹ (Güllüpnar, 2012). Karşılaşılan zorlukların üstesinden gelmeyi kolaylaştıran sosyal iletişim ağları, göçmenlerin en azından göçün ilk aşamasında mekân seçiminde kullandığı bir yöntem olarak karşımıza çıkar ve Bourdieu'nun *sosyal sermaye* kavramı ile örtüşür. Yakınları ve akrabalarının bulunduğu yerlere göçen, bu tür bir sosyal desteği olan gruplarda kültürleşme stresinin de daha az yaşandığı ifade edilmektedir (Kümbetoğlu, 1996).

Kültürel Kodlar: Halep Yaşantısı

Bu çalışma bağlamında görüşmeye katılan Suriyeli göçmenlerin Halep kentinden gelmiş olmaları nedeniyle, bu bölümde Halep kent yaşamı, konut kültürü, sosyal ve ekonomik yapı incelenmiş ve genel bir değerlendirme verilmeye çalışılmıştır.

Halep şehrinde; Müslüman nüfusu yoğun olup, Hristiyan ve Yahudi dini topluluklar da yer almaktadır. Halep'in nüfusunu oluşturan kimlikler arasında; Arap, Kürtler, Türkmenler ve Çerkezler bulunmaktadır (Hamide, 1992; Şamaa, 2013; Aljazeera.net, Gaube ve Vert, 2007).

Halep'teki 2012-2016 arasında süren iç savaş nedeniyle Halep'in nüfus dağılımının tamamen değişmiş olduğu anlaşılmaktadır. Çoğunlukla Sünni nüfusa sahip olan Halep'te mezhep farklılıkları artmıştır. Ayrıca üst gelirli mahallelerin sakinleri daha iyi yaşam koşulları için kendi evleri terk edip yurt dışına göç ederek, kendilerine ait yerlere farklı sosyo-ekonomi seviyelere sahip grupları yerleştirmişlerdir (Halabi, 2017).

1946 yılından itibaren nüfus dağılımının, gelir ve eğitim düzeyine bağlı olarak şekillenmesiyle; şehrin Batısında üst gelirli grupların, Kuzey Batı ve Güney Batısında orta gelirli grupların, Kuzey Doğu, Doğu ve Güney Doğusunda alt gelirli grupları yerleşmiştir (Muselli, 2007).

Halep'in genel aile yapısında, çocuk sayısının 3'ten fazla olduğu gözlemlenir. Çok çocuklu aile yaşantısı kırsal kesimde yaygınken zamanla toplumun eğitime önem vermesinin etkisiyle, ailelerin çocuk sayısı azalmaya başlamıştır. Suriyeli kadınların zamanla, sosyal hayatta ve iş hayatında yer alması, erken evliliklerin azalmasına ve ailelerin küçülmesine sebep olmuştur (Suved, vd., 2001; Hilel, 2006).

Halep'in son dönemlerinde bir önceki döneme göre konut üretiminde pek fazla değişiklik görülmemiştir. Bitişik ve ayrık nizam apartmanların kat sayısı bazı bölgelerde yediye yükselmiştir. Bazı konutlarda tasarım olarak, evin ortasındaki salonu özel alan olarak ayırılıp diğer odalara ise oluşturulan koridorla geçilmektedir. Bu şekilde evin gece, gündüz bölümleri ayrıştırılmıştır. Konutların alanı ve oda sayısı mahalleden mahalleye değişiklik göstermektedir (El-Rifai, 1996) (**Görsel 2:** Halep'te 1950 yılından sonra nüfus değişimi ve konutun gelişimi).

Halep'te akraba yakınında yaşama alışkanlığının yaygın olduğu anlaşılmaktadır. Farklı sınıfsal mahallelerde, büyük aile apartmanlarının olduğu görülmektedir. Gelir durumuna göre katlara yayılan geniş aile yaşantısı bulunmaktadır (Mukayyet, 2011).

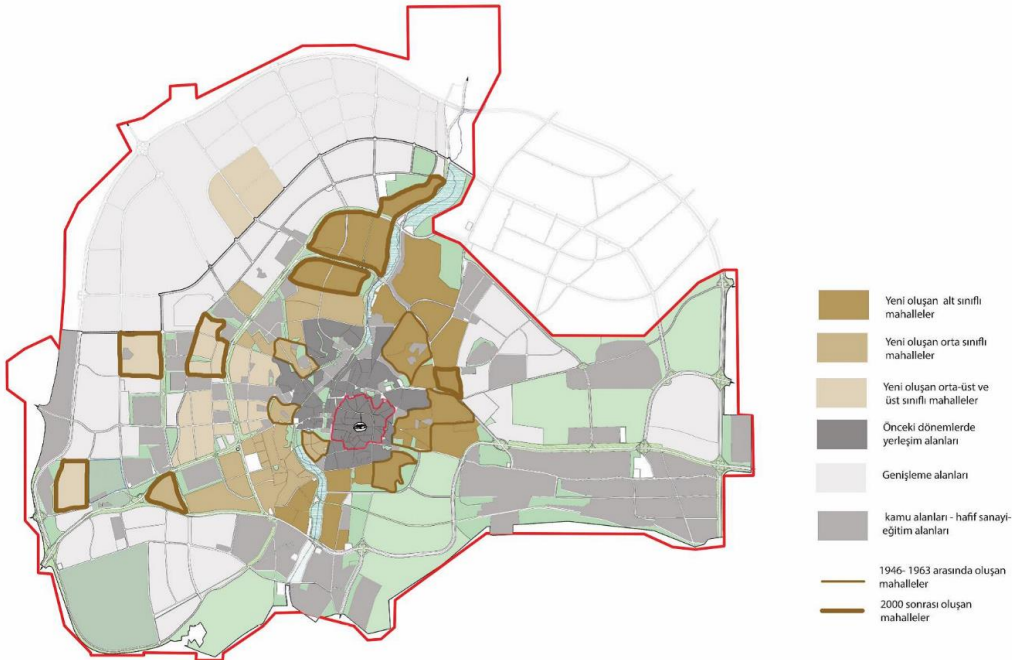
Halep'in Batı, Güney Batı ve Kuzey Batı alanları ile gecekondu alanlarının arasında sokak dokusu ve sosyal donatıların kalite bakımından farklılıklar vardır. Ayrıca 2000-2012 yılları arasında oluşturulan mahallelerin daha geniş sokaklara sahip olduğu görülmektedir. Kentte yer alan park ve yeşil alanlar bakımsız olmaları nedeniyle toplumun geneli tarafından

⁹ Güllüpnar (2012) makalesinde, enformel ağların nasıl kullanıldığını Portes ve Bach'ın (1984) çalışmasından alıntılıdığı Meksikalı göçmenler örneği ile verir; 1970'lerde Meksikalı göçmenler üzerine yapılan bir araştırma bu göçmenlerin yüzde doksanın enformel ağları kullanarak aile veya işveren bağlantılarıyla ABD'de yasal oturma izni aldıklarını göstermektedir.

kullanılmamaktadır. Kent içi toplu taşımanın 1993 yılına kadar niteliksiz ve yetersiz kalmıştır (El-Rifai, 1996). Yerel üretim toplu taşıma araçlarının sürekli hasar görmeleri ve araçların büyük olması nedeniyle eski yerleşim mahallelerinin dar sokaklara girememeleri ile ulaşım hizmetinde aksaklıklar görüldüğü anlaşılmaktadır (El-Rifai, 1996). 1993 yılından sonra özel şirketler tarafından 15-25 kişi taşıma kapasitesine sahip ithal araçlar ile toplu taşıma önceki döneme göre çok daha hızlı ve esnek bir şekilde hizmet vermiştir (El-Rifai, 1996). Ancak bu sefer de küçük araçların yaşlılar ve çocuklu anneler tarafından kullanımı zor olduğundan toplumun ihtiyacına cevap verememiştir.

Görüşmecilerin Halep kentindeki yaşantılarında akrabalık ve aile ilişkilerinin kuvvetli ve sık görüldüğü anlaşılmakla birlikte, çoğunlukla aynı veya yakın yerlerde yaşadıkları görülür. Konutlarda ise mahremiyete özen gösterildiği ve bezeme-süslemenin yaygın olarak cephe ve dekorasyonda kullanıldığı, iklim nedeniyle bahçe, çatı terası, avlu veya balkonların kullanılmalarının yaygın bir sosyalleşme mekânı olarak kullanıldığı görülmektedir. Yine konutlarda geniş metrekarelere sahip olmanın da getirdiği kolaylıkla salon bölümlerinin boş tutularak misafir geldiğinde kullanılması ortak genel özellikleri arasında sayılabilir (El-Jesri, 2015; Katakji, 2013; El-Refai, 1992, vd). Kent içi hareketliliğin eş, dost ziyaretleri şeklinde olması, ulaşımın ve park alanlarının kullanımının çok yaygın olmadığı anlaşılmaktadır.

Görsel 2. Halep'te 1950 yılından sonra nüfus değişimi ve konutun gelişimi (Halep Belediyesinden temin edilmiştir).

Konut ve Yakın Çevre İlişkilerinde Suriyeli Göçmenin Deneyimlerine ilişkin Bulgular

Görüşülen katılımcıların sosyoekonomik durumu; iş sahipliği, eğitim durumu ve gelir durumu bilgilerine göre belirlenmiştir. Ayrıca Halep'teki sosyoekonomik koşulları öğrenilmiştir.

Katılımcıların (özellikle ailenin reisi, daha az sayıda anne ve çocuklar) çalıştıkları alanlara bakıldığında, işçi, serbest iş (müteahhit, esnaf, ithalat ve ihracat) ve beyaz yakalı olmak üzere üç grup dağılım gösterdiği görülmüştür; %27'si işçi, %27'si ofis ya da şirket çalışanı olup %46'sı serbest iş alanlarında çalışmaktadır. Göçmenlik her ne kadar Suriye örneğinde zorunlu bir göç olsa da göç edilen yerde kalmayı belirleyen etkenlerin başında iş sahipliği yer almaktadır. Bu nedenle katılımcıların iş sahipliği durumları çevreleri ile belirli bir seviyede etkileşimde olduklarını göstermesi bakımından önemlidir. Küçükçekmece'de yapılan görüşmelerin alt gelir grubundan, Avcılar'da yapılan görüşmelerin orta gelir grubundan, Başakşehir'de yapılan görüşmelerin orta-üst gelir grubundan olması; ilçelerin toplumsal sınıfları ile paralellik göstermektedir (İstanbul Valiliği tarafından yayımlanan 2019-2020 yıllarına ait İstanbul Sosyo-Ekonomik Analizi'ne göre İstanbul'da yer alan ilçe hane halkı ve kira gider bedelleri doğrultusundaki veriler dikkate alındığında¹⁰ Buna göre araştırmanın yürütüldüğü 3 ilçe arasında sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması en düşük olan Küçükçekmece olup bunu Avcılar ve Başakşehir ilçeleri takip etmektedir).

36 katılımcının 29'u Türkiye'de 3 yıldan fazla bir süredir yaşamaktadır. Katılımcıların 19'unun ikamet ettikleri konutlarda bir yıldan daha az süredir, 15'inin 1 ila 3 yıl arası, 2'sinin 3 ila 7 yıl arasında değişen süredir yaşadıkları tespit edilmiştir. Görüşmelerde sadece dört adet mülk sahibine ulaşılabılırken, katılımcıların 32'sinin kiracı olduğu bilgisi edinilmiştir.

Araştırmanın bulguları; göçmenlerin yer seçim belirleyenleri, konut memnuniyet ve algıları ile yakın çevre algısı ile kent ilişkileri alt başlıkları altında toplanarak verilmiştir.

Yer seçimi

Görüşmeler sırasında göçmenlere ilk olarak Suriye'den Türkiye'ye göç hikâyeleri (Türkiye'ye gelme nedeni, ne zaman geldiği, ilk nereye yerleştiği, yerleştiği yeri seçme nedeni ve daha sonra yer değiştirme gerçekleştirip gerçekleştirmedikleri ve yer değiştirdiler ise nedeni nedir) hakkında sorular sorulmuştur. Bu bilgilere dayanarak göçmenin kendi hemşerilerinin yanında oturmayı tercih edip etmediği ve oturdukları mahalle ve semtten beklentileri belirlenmiştir.

Ailelerin şimdiki yaşadıkları yerleşim yerlerini tercih etme nedenlerinde yoğunlukla üç belirleyiciye göre;

- ailenin akrabaları ve tanıdıkları yanında oturmayı tercih etmeleri (21 kişi),
- uygun, iyi fiziksel çevre ve hizmetlere sahip olan çevre aramaları (11 kişi),
- ailenin iş yerine yakın bir yere yerleşme (4 kişi) tercihlerini yaptıkları tespit edilmiştir.

Buradan çıkan sonuca göre, aile ve tanıdıklar yanında yerleşmenin tercih edilmesi; literatürde belirtilen (Göregenli ve Karakuş, 2014; Güllüoğlu, 2012; Kümbetoğlu, 1996; vd) göçmenlikte sosyal ağlar ilişkisinin önemli ve belirleyici olduğu görüşünü desteklemektedir. Yine göçmenlerin mekânsal yer seçimi belirleyenlerinin; iyi fiziksel çevre aramaları; mekân kalitesinin yere olan aidiyeti pekiştirdiği yönündeki literatüre (Mazumdar ve Mazumdar, 1993; Savran ve Sat, 2019; vd) paralellik gösterdiği görülmektedir. Son olarak iş yerini yakın bir yerde

¹⁰İstanbul Valiliği (2021). İstanbul'un Sosyo-Ekonomik Analizi <http://istanbul.gov.tr/kurumlar/istanbul.gov.tr/IstanbulSosyoEkonomikAnaliz.pdf>,

yaşamının tercih edilmiş olması; işgücü sahipliğinin mekânsal aidiyeti geliştirdiği yönündeki literatürü (Yalçın, 2004; Kıray, 1998; vd) desteklediği görülmektedir.

İş yerine yakın yerleşen katılımcıların alt gelir grubuna ait olduğu, hemşerilerinin yaşadıkları alana yerleşen katılımcıların ise farklı gelir gruplarına dâhil olduğu tespit edilmiştir. Bu katılımcıların dolaylı ve dolaysız nedenlerle alana yerleştikleri belirtilmiştir. Fiziksel çevre kalitesine dayalı yerleşen grubun üst-orta ve orta gelir grubuna dâhil olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca 23 katılımcı, kendilerine uygun bir ortam ve rahat edecek bir yaşam alanı bulana kadar birkaç defa taşınmak zorunda kaldıklarını belirtmiştir. Nitekim göç eden (29 kişi Türkiye’de üç yıldan fazla bir süredir yaşamakta) katılımcıların, (kendi aidiyetlerini gerçekleştirebilecek bir yer) önceki yaşamlarına benzer bir çevreye yerleşmeye çalıştıkları tespit edilmiştir.

Konut memnuniyeti ve aidiyetleri

Konut kullanıcılarının mahremiyet düzeyine ilişkin memnuniyetlerine yönelik sorulara verilen cevaplar farklılık göstermektedir. Suriye halkının muhafazakâr olması mahremiyete önem vermelerinde etkindir. Alan çalışmasında, bazı konutların iç tasarım ya da zemin katta bulunma nedenleri ile ailenin mahremiyet duygusunu olumsuz etkilediği, 6 kişi tarafından dile getirilmiştir. Konu ile ilgili katılımcı J.’nin ifadesi şu şekildedir:

“...evimizin zemin katta olması sebebiyle hiç memnun değiliz... sokaktan geçenler tarafından görünüyoruz... evin güzel bahçesinden hiç faydalanamıyoruz, bahçede oturduğumuzda sanki sokakta oturuyoruz. Sürekli bahçeyi kullanmaktan kendimizi mahrum edip içeride oturarak perde kapatmak zorunda kalıyoruz...”

Zemin katların tercih edilme nedenleri arasında daha düşük kira gideri olması ve bazı konutlarda bu dairelerin bağımsız girişlerinin bulunması yer almaktadır.

Katılımcılara konut tasarımından memnuniyetleri sorulduğunda 13 katılımcı memnuniyetsizliğini ifade etmiştir. Yorumlarında; konutların dar oda ve mutfaka sahip olması, balkon bulunmaması ve yaşamlarına uymayan mimari tasarım ifadelerini kullanmışlardır. Katılımcıların Halep’teki konutlarında yaz aylarında ailenin toplanma ve yemek yeme alanı olarak kullandıkları büyük balkon ve geniş mutfaklarını yeni konutlarında aradıkları ve karşılaştırma yaptıkları gözlemlenmiştir. Yeni konutların kültürel alışkanlık ve sosyalleşme ortamı özelliğindeki mekânsal özelliklerinin eksikliği; kullanıcının habituslarını sürdürmeye izin vermemektedir. Bu durum bir sorun olarak algılanmaktadır (**Görsel 3:** Avcılar’da yapılan bir görüşme için kent içi hareketleri ve önceki-şimdi konut mekânı karşılaştırması).

Üst-orta gelir grubundan bir katılımcı 400 m²’lik bir konutta yaşıyorken bugün 150 m²’den daha küçük alanlı bir dairede oturmaktadır, bu değişimle ilgili kendi ifadesi şu şekildedir:

“...Halep’teki dairemiz çok büyüktü ve odalar genişti. Evin büyük ve güzel bir avlusu vardı, ama evin ısınması ve temizlenmesi çok zordu. Artık onun gibi büyük konutta oturmayı tercih etmiyorum, küçük konut bana çok daha rahat geldi, artık kendime sosyalleşmek için bir vakit bulabilirim...” (Katılımcı D.).

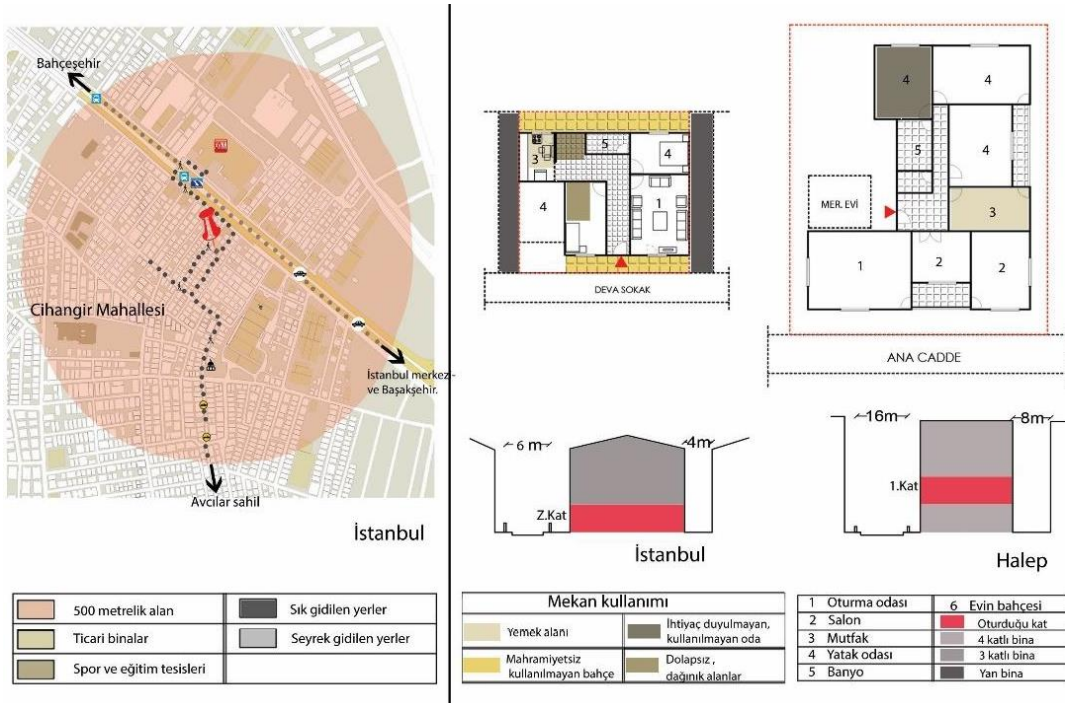
Bir başka katılımcının mekânın büyüklüğüne ilişkin ifadesinden anlaşılacağı üzere, yeni yaşamlarında sosyal mekânlarının da farklılaştığı, misafir ağırlama ritüelinin de dönüştüğü anlaşılmaktadır. Bu örnek habitusun, yeni kültürel ortamda mekânsal etkileşimlerle değiştiğine örnek olmaktadır.

“...Halep'teki evimiz çok büyüktü ve evin ferah bir salonu vardı. Onları hep kapatıp misafir geldiği zaman kullanıyorduk; oradaki yaşam için uygun sanırım ama bugünkü yaşam farklı. Eskisi gibi misafirimiz yok artık, ailece toplandığımız zaman çevremizdeki bir parkta da toplanabiliriz. Bu nedenle yeni yaşamdaki küçük alanlı konutları daha uygun bulmaktayım” (Katılımcı G.).

Verilen cevaplardan katılımcıları yaşam tarzlarını ve alışkanlıklarının farklılaşarak devam ettirmeye çalıştıkları anlaşılmaktadır.

Görsel 3. Avcılar'da yapılan bir görüşmeciye ait kent içi hareketleri ve önceki-şimdi konut mekânı karşılaştırması

Göçmenlerin yeni yaşamda yeni kültürlerle etkileşerek, kültürleri değişime uğrayabilir. Çalışma kapsamında göçmenin kendi konutlarında bu yeni kültürden etkilenip, yeni mekân algısına sahip oldukları görülmüştür; 12 kişi, önceki yaşamları karşılaştırıldığında, küçük alanlı dairede oturmalarına rağmen memnun kaldıklarını ve yeni yaşamlarına göre gayet uygun olduğunu dile getirmişlerdir. Yeni mekândaki fiziksel çevre kalitesinin iyi bulunması, çevredeki parkların sayısının yeterli olduğunun düşünülmesi nedeniyle, 5 kişi balkona ihtiyaç duymadığını dile getirmiştir. Önceki yaşamda, kullanıcıların konut içinde misafir için salonlara ve lüks dekorasyona önem verirken bugün yaşam tarzları değişerek, evin bütün bölümlerine eşit bir şekilde kullanım ve dekorasyon önemi vermeden çocuklara rahat bir ortam yaratmayı tercih eden ve bu gibi yeni düşüncelere sahip 15 kişi olduğu gözlenmiştir.

Konut kalitesinden memnun olmayan bir ailenin çalışan annesinin (Katılımcı F.) alttaki ifadesinden de anlaşıldığı üzere; bütün zorluklara rağmen sosyal özgürlüğü kazanabilmesiyle

kendi evinde bir aidiyet hissi yaşayabilmektedir. Ayrıca geleceğe ilişkin olumlu düşünceleri olması da İstanbul'da uzun süre yaşamayı planladığını göstermektedir:

“...uzun saat çalışmak zorundayım; iki yaşındaki çocuğum yanımda kalırken iş ortamından kaynaklı sürekli hastalanıyor, yedi yaşında kızım evde tek başına saatlerce pencere önünde işten gelmemi bekliyor. Ekonomik koşullardan dolayı çocuklarımızla birlikte çok zorlanıyoruz ama hamdolsun burada eşimin ailesinin müdabalesinden uzak olduğumuz için çok mutluyum, Halep'e dönmek hiç istemiyorum... Evim için para biriktiriyorum, yavaş yavaş içindeki gerekli mobilyaları tamamlayorum çünkü eski mobilyadan hiç boşlanmıyorum.....”

Buz'un (2009) geçmiş deneyimin şimdiki mekân algısında çok belirleyici olduğu yönündeki tespiti katılımcıların yorumlarıyla desteklenmektedir. Araştırma kapsamında geçmişte, eşinin ailesinden müdahale gören ya da sosyal kısıtlamalara maruz kalan 6 kadın, bugün daha özgür buldukları yaşamları sayesinde yeni yaşam alanlarını ferah ve güzel bir yer olarak nitelemektedir. Özellikle kadınların eski çevresindeki sosyal baskının bulunmaması ve daha özgür hissetmesi gibi nedenler, memnuniyeti ve mekân algısını cinsiyet bağlamında olumlu etkilemektedir.

Göçmen yeni mekânı kişiselleştirerek, kendi ihtiyaçlarını gerçekleştirecek bir şekilde, konut ölçeğinde mekânı kısmi değiştirerek (fayans, boya ve pencereler yenileme, kapılar yaptırma ve ısıtma tesisatı gibi işlemler) ya da masraf etmeden yarı sabit unsurları oynatarak, mekânı kendilemektedir. Katılımcıların 26'sının bu tür değişiklikler ile mekânı kendiledikleri görülmüştür. Bu değişimler mekânda yarı sabit eleman ekleme ya da odanın işlevini değiştirme şeklinde gerçekleştirilmiştir (açık mutfaklı konutlarda, bu açık duvarı kalın perdeyle ya da paravanla kapatmak, yatma bölümünü diğer bölümden ayırmak için perde takmak, yatak odasına kanepeler yerleştirilerek misafir gelince yedek oturma alanı temin etmek, zemin katta oturan ailenin evin ana girişini tamamen kapatıp bahçe girişini kullanmak, tuvaletleri depo olarak kullanmak, salonun yemek alanı kısmını 3. yatak odası olarak kullanmak gibi çözümler). (Görsel 4). 5 katılımcı konuttan şikâyeti olmadığını, değişime gerek duymadığını söylemekte, katılımcıların 5'i hiç değişiklik yapmadan, oturduğu konutta, farklı nedenlerden dolayı hiçbir aidiyet duyguları oluşmadığını dile getirmiştir. Bunun yanında 10 katılımcının kültürel belleğini, evinde kullandığı özel tasarım bazı mobilya parçaları ya da kristal vazolar ve el işlemleri dekoratif parçalarla devam ettirdiği gözlemlenmiştir.

Yapılan görüşmelerden ekonomik sermayeye sahip olmayan göçmenlerin mülkiyet sahipliği isteği olduğu anlaşılmaktadır:

“...Oturduğumuz siteden ve bulunduğumuz çevreden çok memnunum, ama kendime ait olmayan bir konutta oturma fikrini hiç benimsemiyorum, kiracı olduğumuz için çok rahatsızım, keşke aynı çevrede yeni inşa edilen projelerden taksitli bir daire bulabilsek... 1+1 odalı olsa bile hiç sorun değil yeter ki bize ait olsun...” (Katılımcı N.)

“...Sürekli taşınmaktan çok yorulduk, her seferinde yerleştikten sonra ev sahibi acil bir durumdan dolayı bizi evden taşınmak zorunda bırakıyor, İstanbul'a geleli 4 yıl oldu, bu oturduğumuz beşinci ya da altıncı daire oluyor sanırım tam hatırlayamıyorum... .kalıcı bir yere yerleşmemizin hayalini kuruyorum, başka bir isteğim yok artık...” (Katılımcı P.)

Bu durumun belki Türkiye’de mülk sahipliğine verilen önemle, belki de göçmenlerin misafır gibi değil de vatandaş gibi hissetmeleri ile ilgili olabileceği düşünülmektedir. Diğer taraftan göçmenlerin bu istekleri; kira-eylak piyasasında bir artışa sebep olmaları ile de ilişkili olabilir.

Göçmenlerin mekânsal aidiyet kurmalarında konutu kendilemelerinin önemli olduğu anlaşılmaktadır. Literatürde yapılan çalışmaların (De Rouen, 2017; Kılıçkiran, 2017; Gür, 2000; vd) sonuçları, araştırma bulguları ile desteklenmektedir. Genel olarak Halep’teki konutlarından metrekare ve yarı açık alan kullanımları bakımından farklılık gösteren yeni bir yaşam alanında ikamet ediyor olmalarının mekânsal deneyim-algılarında farklı etkileri olduğu görülmektedir. Büyük aile ile yaşama geleneğinin ortadan kalkması, mahremiyete ilişkin sıkıntuların olması, ekonomik sebepler ile birlikte kiracı olmanın getirdiği mekânda kalıcı müdahaleler yapamamaları; mekânsal aidiyeti olumsuz anlamda etkilemektedir. Bir taraftan, görüşmecilerde bu konudaki şikâyetlerini dile getirmeme veya ufak mekânsal müdahaleler ile üstesinden gelme davranışı gözlemlenmiştir. Bu konuda en önemli etkenin; savaşın psikolojisinden kurtulmuş olmaları, özgürlük duygusu ve dini inançları ile ilişkili olarak şükür duygusu ilgili olduğu düşünülmektedir.

Görsel 4. Bir görüşmeciye ait evin salonunun yemek alanının çocuk odası olarak kullanılması.

Yakın çevre algısı ve kent ilişkileri

Çevre kalitesinin, göçmenlerin mekâna aidiyetinin oluşmasında önemli rol oynadığı görülmüştür; sosyal alanlar sayesinde yakın çevredeki komşuluk ilişkilerinin güçlendiği anlaşılmaktadır. Kolay toplu ulaşım, göçmenin kente bağlılığının artmasında etkili olmaktadır. Suriyeli göçmenlerin Halep’tekine göre İstanbul’da park ve toplu ulaşım kullanımlarında değişim olduğu anlaşılmaktadır. Buna göre yaşadıkları çevrede park kullanımlarının %64, toplu

ulaşımında ise %39 oranında bir artış olduğu tespit edilmiştir (**Görsel 5**: Katılımcıların önceki ve şimdiki fiziksel çevre memnuniyetleri karşılaştırması grafiği).

Görsel 5. Katılımcıların önceki ve şimdiki fiziksel çevre memnuniyetleri karşılaştırması grafiği

Mahalle Ölçeğinde						
	I		II		III	
	Önceki	Şimdiki	Önceki	Şimdiki	Önceki	Şimdiki
Çevre		↗↗↗↗↗↗↗↗	↙	↗↗↗↗↗↗↗↗	↙	↗↗↗↗↗↗↗↗
Sosyal alanlar		↗↗↗↗↗↗↗↗	↙↙	↗↗↗↗↗	↙↙	↙↙↙↙↙↙
Ulaşım	↙↙↙↙↙↙↙↙	↙↙↙↙↙↙↙↙	↙↙↙↙↙↙↙↙	↙		↙↙↙↙↙↙↙↙
Güvenlik	↙↙↙↙↙↙↙↙		↙↙↙↙↙↙↙↙		↙↙↙↙↙↙↙↙	
Kent Ölçeğinde						
Çevre		↗↗↗↗↗↗↗↗		↗↗↗↗↗↗↗↗		↗↗↗↗↗↗↗↗
Hogörü		↗↗↗↗↗↗↗↗		↗↗↗↗↗↗↗↗		
Ekonomik koşullar				↙↙		↙↙↙↙↙↙↙↙
Açıklamalar	↗/↗ memnun	↙/↙ memnun değil	I Üst-orta gelir grubu	II Orta gelir grubu	III Alt gelir grubu	

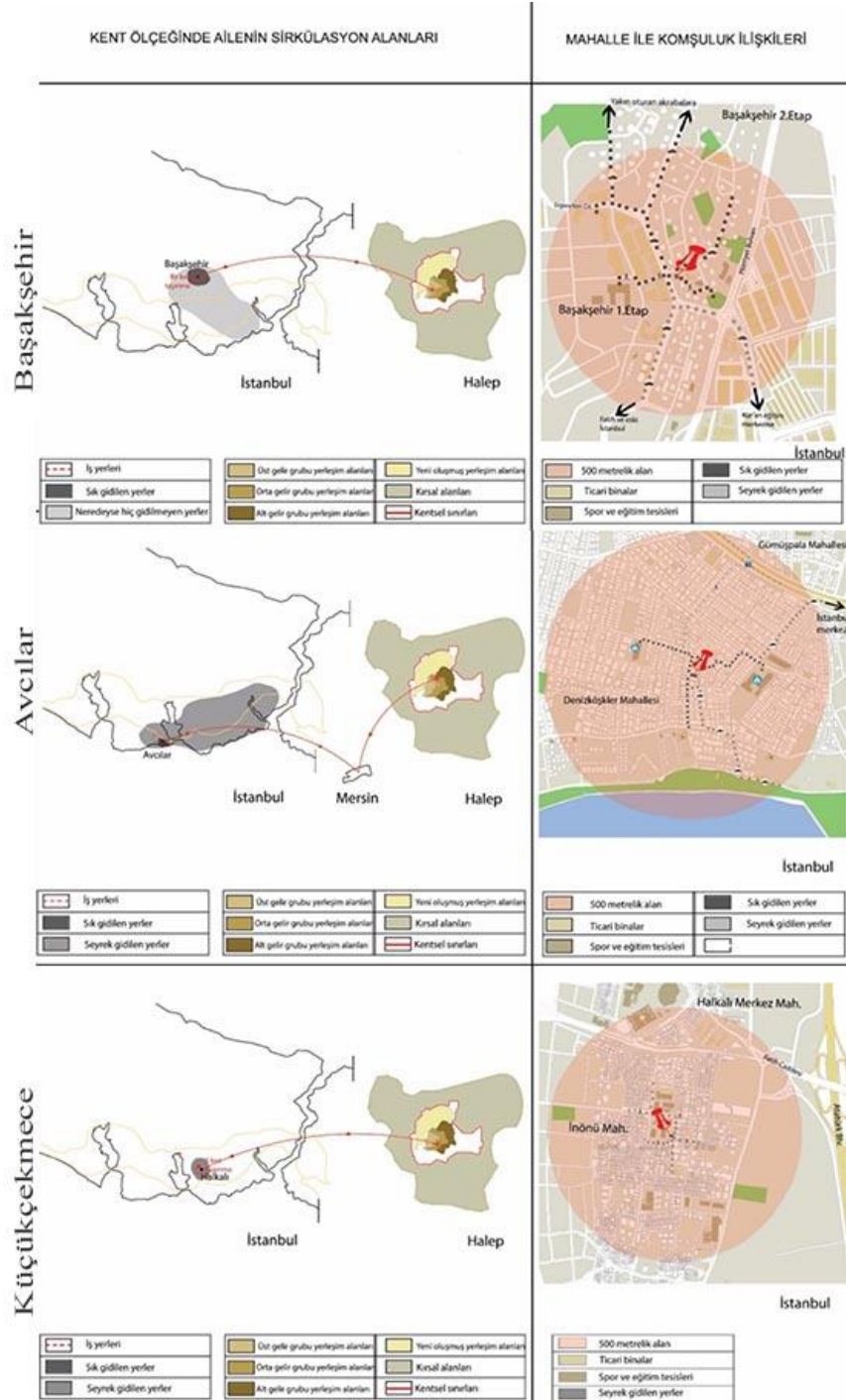
Yer ile aidiyet kurmanın bir görünümü olarak kentsel mekân kullanım sıklığı bağlamında, Suriyeli göçmenlerin daha çok yakın çevrelerindeki açık alanları ziyaret ettiği görülmüştür. Alt gelir grubuna ait katılımcılar (Küçükçekmece ilçesindeki görüşmeciler) ekonomik şartlardan dolayı İstanbul'u hiç tanıyamadıklarını ifade etmektedir. Kent içi ulaşımın kullanım durumuna bakıldığında; ilçelerin sosyo-ekonomik gelir farklılıklarına göre diğer ilçelere göre en düşük olan Küçükçekmece ilçesinde az olması; fiziksel çevre ve kent ulaşımı ilişkileri ile ilgili olabileceği düşünülmektedir. Orta ve üst-orta grubuna ait katılımcılar (Başakşehir ve Avcılar ilçelerindeki görüşmeciler) ise yakın çevrede dolaşmanın onlar için yeterli olduğunu dile getirmişlerdir. Bu durum görece bir dışa açılma durumunu işaret etmektedir. Hala kendi içine kapalı olarak yaşamayı tercih eder görünen Suriyeli göçmenlerin; bu tercihlerinin altında ekonomik sebepler, yabancı hissetme veya dille ilgili problemler bulunmaktadır. Bunun yanında katılımcıların yaşadıkları çevrenin kamusal alan ve sosyal donatı alanı oranı ve ilişkisinin (Görsel 6; örnek katılımcının yakın çevre haritasına bakıldığında) bu noktada önemli bir etken oluşturduğu düşünülmektedir.

Görsel 6'da verilen karşılaştırmalı örnekte; sosyo-ekonomik durumuna göre farklılık gösteren 3 katılımcının komşuluk ve kent hareketleri izler ve doğrultular şeklinde verilmiştir. Buna göre; alt gelir grubuna ait Küçükçekmece örneğinde kent içi hareketliliğin ve kamusal alan kullanımının sınırlı bir alanda kaldığı, Avcılar ve Başakşehir örneklerinde ise bu hareketliliğin Küçükçekmece'deki örneğe göre daha geniş kentsel mekânı içerdiği gözlemlenebilmektedir. Kent içi hareketliliğin ekonomik faktörlerle ilişkili olduğu söylenebilir.

Görsel 6. 3 ilçeye ait görüşmelerden elde edilen bilgilere dayalı oluşturulan grafikler

(Göçmenlerin anavatanından şu anki yerleşme yerine kadar geçirdiği kentsel hareket izleri ile komşuluk ölçeğinde mekân kullanım sıklığına göre oluşturulmuştur.)

Katılımcıların her ne kadar yaşadıkları ilçelerin fiziksel farklılıkları bulunsa da çevredeki kamusal alanlardan memnun olmalarını belirtmeleri ilginçtir. Yakın çevrelerinde bulunan park, çocuk oyun alanı, okul, alışveriş merkezi, Türkçe ve Kur'an eğitim kurumları gibi açık-kapalı kamusal mekânların, fiziksel ve sosyal ihtiyaçlarını karşıladığı yönünde 34 katılımcının yorumu bulunmaktadır. Katılımcılardan sadece 2'si göçmenlere özel eğitim alanlarının eksikliğinden bahsetmiştir. Bu sonucun önceki yaşantı ve şimdiki yaşantı karşılaştırmalarına dayalı olarak yersizleştirilmiş olmalarının psikolojik etkisi veya dışlanma korkusu ile ilgili olabileceği düşünülmektedir. Diğer taraftan önceki yaşam alanı çevresinin aksine güvenli bulunan yeni yaşam alanı çevresinin; var olan eksiklerin göz ardı edilmesine neden olduğu ve çevre algısını pozitif anlamda etkilediği anlaşılmaktadır.

İnsan kimlikleri, toplumla etkileşerek oluşmaktadır. Göçmenin, kimlik ve yer ile ilişkisini anlamada; kurduğu sosyal ilişkilerin tanımı ve derecesi önem kazanmaktadır. Katılımcıların 7'sinin komşu ya da akrabaları ile yakın ilişkilerini devam ettirerek içe dönük bir biçimde yaşamını sürdürmektedir. Katılımcılardan, Türk komşularla ilişki kurabilen sadece 8 kişi olmuştur. Bunların çoğunun genç yaş grubundan olduğu tespit edilmiştir. Buna göre Suriyeli göçmenlerin Türklerle sosyalleşmesinde yaş önemli bir etken gibi görülmektedir.

Hemşerilerinin yakınında yerleşmeyi tercih eden katılımcılar, dil öğrenmeye çalıştıklarını ancak Türklerden çok kendi hemşerileriyle görüşmelerinden dolayı Türkçeyi öğrenemediklerini ifade etmişlerdir.

Başakşehir' de hemşerilerine yakın oturan Z., durumu şu şekilde ifade etmektedir;

"...biz İstanbul'a arka arkaya gelmiştik, ilk başta ben ailemle geldim, sonra kardeşlerim ve kalan ailelerimiz bize takip ederek, hepimiz aynı çevrede oturduk, her gün görüşüyoruz, geleceğimizi zaman birlikte çıkarıyoruz... sanki Halep'teki hayatımızı sürdürüyoruz...burada yaşarken gurbete hiç hissetmemiştik..."

Yine Suriyeli göçmenlerin sosyal ağlar ile mekânsal aidiyetlerini kuvvetlendirdiklerini ve kendilerini evinde hissettikleri yönünde yorumları bulunmaktadır:

Katılımcı K.:

"...Kur'an kursuna gitmekten çok memnunum, haftada iki gün gidiyorum, kalan günler kurs için hazırlık yapıyorum, artık gezmeye ve vakit kaybetmeye zamanım yok, orada çok insanla tanıştım, genelde sadece kursta görüşüyoruz, kurs dışında boş olduğum zaman ancak annem ve kardeşlerimle görüşüyorum..."

Katılımcı O.:

"...Halep'te buradaki gibi kur-an eğitim merkezleri yoktu, varsa bile buradakiler gibi ilgilenmiyorlardı, biz Başakşehir'e yerleştikten sonra bu kurs sayesinde çok insanla tanıştım, gurbet yaşadığımi hiç hissetmiyorum..."

Katılımcıların, çevrenin fiziksel ve sosyal imkânları, güvenlik durumu ile ekonomik koşullarının çevre algısı ve kullanımlarında etkili olduğu anlaşılmaktadır. Önceki yaşantılarına göre kentsel mekânı daha fazla kullandıkları görülmüştür. Bu durum; işleri sayesinde gündelik hayatlarını devam ettirme gereksinimleri, kurdukları sosyal ağlar ile güvende hissetmeleri ile özgürlük duygusu, dini ve kültürel kimlikleri açısından Türklere yakın hissetmeleri gibi etkilerle açıklanabilir.

Sonuç

Alan çalışmasında, farklı ekonomik sermayeye sahip olan Suriyeli göçmenlerin zaman içinde yer değiştirmek suretiyle kendilerine uygun bir yerleşim alanlarına yerleşebildikleri görülmüştür.

İnsan mekânla etkileşerek konut ölçeğinde ilk olarak kendi kimliğini yansıtır. Bu yansıtmanın sonucunda bireyin bulunduğu mekânı kişiselleştirip, başka yerlerden farklılaştırmaktadır. Bu farklılaştırma sayesinde mekân aidiyeti duyguları gelişir, çalışma kapsamında katılımcıların çoğunun kendi konutlarında kısmi ya da çok basit değişikliklerle kimlikleri yansıtabildikleri, mekânı kendileme ile kişiselleştirdikleri gözlemlenmiştir. Ayrıca yine konut ölçeğinde göçmenin bedenselleşmiş davranışları gözlenmekte, alan çalışmasında katılımcıların çoğunun, konutun fiziksel koşullarının değişmesine rağmen habitusları ile mekân kullanımında önceki yaşamlarındaki gibi davranmayı sürdürdükleri görülmüştür (konutta yemek yemenin yeri veya ailenin alışkanlığına göre yemek yeme yöntemleri; yer sofrası, sabit olmayan katlanan masa ile yer kullanımı vb. davranışlar). Diğer yandan habitusun misafirleşme geleneğinin mekânsal değişime uğrayarak, açık alanlara doğru kaydığı, kamusal mekânlarda gerçekleştiği görülmüştür.

Mekân kalitesinin değerlendirilmesinde bireyin mekân algılamasının çok etkili olduğu görülmüştür. Farklı gelir gruplarına ait katılımcıların farklı fiziksel çevre kalitesi algısı bulunmaktadır. Halep'te yaşadıkları konut ve fiziksel çevre kalitesini arayan üst-orta gelir durumundaki aileler yanında, şiddet gören veya sosyal kısıtlamalar altındaki yaşam geçmişine sahip ailelerde ekonomik zorluklarına rağmen bugünkü yaşamdan memnun olanlar bulunmaktadır. Cinsiyet faktörünün de mekân kalitesi algısında belirgin olduğu gözlemlenmektedir. Gelinek ülkede geleneksel aile ilişkileri ve toplumsal cinsiyet rollerinin etkisi, savaş sonrası güvenli bir yerde olma hissi, habituslarını belirleyen dini anlayışlarının etkisiyle şükür duygusu, yaşanan mekânı değerlendirmelerinde etkili olmaktadır.

Çalışma kapsamında, fiziksel çevre kalitesinin yer aidiyetinin oluşmasında önemli bir rol oynadığı görülmektedir. Çevresel kalite, insanın fizyolojik (barınma, beslenme, cinsel davranış gibi) ihtiyaçlarını, güvenlik, ait olma ve sevgi ihtiyacı ile saygınlık, kendini gerçekleştirme, bilişsel kapasiteler ve estetik ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Bu psikososyal ihtiyaçlara dayanarak çalışma alanında katılımcıların fiziksel çevre kullanım ve algı durumlarına bakılmıştır. Çalışma alanında katılımcıların İstanbul'da yeşil alan kullanımının, toplu ulaşım imkânlarının yanında, güvenli ortam, özgürlük algısı ve hislerinin katılımcıları pozitif yönde etkilediği görülmüştür.

Göçmen, yeni mekânda kendi hemşerileri ile veya yeni toplulukları ile ilişki kurmak durumundadır, eğer hiç bir iletişim gerçekleştirilmediyse insan kendisini güvensiz ve zayıf hisseder. Çalışmada katılımcıların %72'sinin hemşerilik ilişkilerinin yoğun olması önemli bir sonuç olarak görülmektedir. Bu ilişkiler ile sosyal sermayesini sürdüren göçmenin kentsel mekâna aidiyeti güçlenmektedir. Hemşerilik ilişkilerinde göçmenlerin sosyal ihtiyaçlarını sağlamak amacıyla bazı kültürel sosyal mekânların (Kur'an Kursu örneği) destekleyici olduğu anlaşılmıştır. Göçmenlerin kendi içlerinde kurdukları sosyal ağlar bir yandan yer seçimlerinde önemli bir etken olurken, diğer taraftan kendilerini yalnız ve misafir gibi hissetmemelerine neden olmaktadır. Öte yandan hemşeriler ile kurulan ilişkileri; Türklerle ilişki kurmalarının ve Türkçe konuşmalarının önünde engel olarak görülmekte ve iletişim eksikliğine neden olmaktadır.

Araştırma, göçmenlerin önceki yaşam alanlarının, kültürel ve sosyal yaşantılarını içeren yaşam alışkanlıklarının araştırılmasının önemli olduğunu göstermektedir. Göçmen habitusun kimliğini var eden tüm bileşenler, yeni çevresindeki geliştirdikleri davranışlar üzerinde etkili olmaktadır. Ekonomik, fiziksel ve sosyal sorunlarının giderilmesi yönünde farklı disiplinlerde yapılacak daha fazla araştırmaya ve yönetim kararlarına ihtiyaç bulunmaktadır. Her bireyin ihtiyaçları farklı yaşam örüntüleri içinde kendine özel, biriciktir. Göçmen bireyin beklentilerini anlamak adına tekil örneklerin derinlemesine analiz edilmesi, genelleme yapılmaması adına önemli olacaktır.

Kaynakça

- Adıgüzel, Y. (2019). *Göç Sosyolojisi* (3. Basım). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD). (2017). *Türkiye'deki Suriyelilerin Demografik Görünümü, Yaşam Koşulları ve Gelecek Beklentilerine Yönelik Saba Araştırması*. Ankara.
- Assmann, J. (2015). *Kültürel Bellek, Eski Yüksek Kültürlerde Yazı, Hatırlama ve Politik Kimlik* (2. Basım) (A. Tekin, çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Berry, J. W. (1997). Lead Article, Immigration, Acculturation, and Adaptation, *Applied Psychology Dergisi*, 46 (1), 5-68.
- Bilgin, N. (2011). *Eşya ve İnsan* (2. Basım). İstanbul: Gündoğan Yayınları.
- Bourdieu, P. (1992). *Language and Symbolic Power*. USA: Polity Press,
- Bourdieu, P. (2005). *Pratik Nedenler* (2. Basım) (H. Tanrıöver, çev.). İstanbul: Hil Yayın.
- Bourdieu, P. (2015). *Devlet Üzerine Collège de France Dersleri (1989-1992)* (A. Sümer, çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Bourdieu, P. Wacquant, L. (2014). *Düşünsel Bir Antropoloji İçin Cevaplar* (7. Baskı) (N. Ökten, çev.) İstanbul: İletişim Yayınları.
- Buz, S. (2009). Köken Ülkesi- Sığınlan Ülke Hattında Kadın Sığınmacılar ve "Geçicilik". Ayten Alkan (Ed.), *Cins Cins Mekan içinde* (s.303-327). İstanbul: Varlık Yayınları.
- Chambers, I. (2005). *Göç, Kültür, Kimlik* (İ. Türkmen, M. Beşikçi, çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Çetin, İ. (2016). Türkiye'de Suriyeli Sığınmacıların Sosyal ve Kültürel Entegrasyonu. *Sosyoloji Dergisi*, 34, 197-222.
- Çiçekli, B. (2009). *Uluslararası Hukukta Mülteciler ve Sığınmacılar*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- De Rouen, A. (2017). 1950'lerin İstanbul'u: Konuktan Apartmana. Bir Varmış Bir Yokmuş: Toplumsal Bellek. Tahire Erman ve Serpil Özaloğlu (Ed.), *Mekan ve Kimlik Üzerine Araştırmalar içinde* (s.33-47). İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Düşündere, A.T., Ağlar, Ç.A., Kadkoy, O. (2019). Suriyeliler Haberlerde Ne Kadar ve Nasıl Yer Alıyor? Veri Bilimi Yaklaşımı. İstanbul: TEPAV.
- El-Jesri, M. A. (2015). *Halep'teki Modern Ev Mimarisinde Mimari Formlarda Trendler Ve Kontroller*. (Y.Lisans tezi). Halep Üniversitesi.
- الجسري, محمد عبدالله. اتجاهات و ضوابط الشكل المعماري للعمارة السكنية الحديثة في مدينة حلب, (رسالة)
- ماجستير), حلب: جامعة حلب
- El-Rifai, M. (1996). *Halep, Tarible Mühendislik Arasında*. Halep: Halep Üniversitesi Yayınları.
- الرفاعي, محمود فيصل. حلب بين التاريخ والهندسة. حلب: جامعة حلب
- Erder, S. (1999). Göç, Yerleşme ve Çok Kültürel Tanışma. *Birikim*, 123, 68-75.
- Erdoğan, M. (2017). *Koşuştan Uyuma Kent Mültecileri- Suriyeli Mülteciler ve Belediyelerin Süreç Yönetimi: İstanbul Örneği*. İstanbul: Marmara Belediyeler Birliği Kültürü Yayınları.
- Erdoğan, M. (2019). *Türkiye'de Suriyeli Mülteciler. Konrad Adenauer Stiftung Raporu*. <https://www.kas.de/documents/283907/7339115/T%C3%BCrkiye%27deki+Suriyeliler.pdf/aca9d37-7035-f37c-4982-c4b18f9b9c8e?version=1.0&t=1571303334464> (Erişim Tarihi: 9 Eylül 2021).

- Erman, T. (2010). Kent Çeperlerindeki Bir "Devrimci" Mahalle:1970'lerden 2000'lere Mahallenin Değişen Anlamı. *İdealkent*, 2, 170-195.
- Gaube, H. Vert, E. (2007). *Halep: Alt Doğuda Bir Uluslararası Ticaret Merkezi'nin Kentsel Yapısı, Sosyal Yapısı ve Ekonomik Hareketine İlişkin Tarihsel ve Coğrafi Çalışmalar*. (S. Olabi, çev.). Şam: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Geçkili, P. (2015). *Aidiyet Üzerinden Mekân-İnsan İkililiği ve Dönüşüm Pratikleri*. Arkitera. <http://www.arkitera.com/proje/4411/aidiyet-uzerinden-mekan-insan-ikiligi-ve-donusum-pratikleri> (Erişim Tarihi: 18 Aralık 2018).
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (2019). *İstatistikler, Göç İstatistikleri, Geçici Koruma*. <https://www.goc.gov.tr/turkiye-de-gecici-koruma> (Erişim Tarihi: 22 Nisan 2019).
- Göker, E. (2014). Ekonomik İndirgemeci mi Dediniz? G.Çeğin, E.Göker, A.Arlı, Ü.Tatlıcan (Der.), *Ocak ve Zanaat: Pierre Bourdieu Sosyolojisi içinde* (s. 277-302). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Göregenli, M. (2014). *Kente Entegrasyonun, Yer Kimliği, Bireycilik-Toplulukçuluk ve Kültürlenme Süreçleri Açısından İncelenmesi*, TÜBİTAK 1001 Proje Sonuç Raporu (Proje No:111K249)
- Göregenli, M., Karakuş, P (2014). "Göç Araştırmalarında Mekân Boyutu: Kültürel ve Mekânsal Bütünleşme". *Türk Psikoloji Yazıları*, 17 (34), 101-115.
- Güllüpinar, F. (2012). Göç Olgusunun Ekonomi-Politiki ve Uluslararası Göç Kuramları Üzerine Bir Değerlendirme, *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 4, 53-85.
- Günel, B., Esin, N. (2007). İnsan-Mekân İletişim Modeli Bağlamında Konutta Psikososyal Kalitenin İrdelenmesi, *İTÜ Dergisi/A Mimarlık, Planlama, Tasarım*, 6 (1), 19-30.
- Gür, Ş. Ö. (2000). *Doğu Karadeniz Örneğinde Konut Kültürü*. İstanbul: Yapı Endüstri Merkezi.
- Halabi, A. (2017, 12 Aralık). "كيف تبدو حلب بعد سنة من سيطرة النظام؟". www.aljazeera.net. (Erişim Tarihi: 24.03.2019).
- Hamide, A. (1992). *Halep Şehri*. Şam: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Hilel, F. (2006). *Halep- Eski ve Yeni*. Halep: Halep Ulusal Basım Arşivi.
- İlgin, C. ve Hacıhasanoğlu, O. (2006), Göç – Aidiyet İlişkisinin Belirlenmesi İçin Model: Berlin / Kreuzberg Örneği. *İTÜ Dergisi/A Mimarlık, Planlama, Tasarım*, 5 (2), 59-70.
- Jourdain, A., Naulin, S. (2016). *Pierre Bourdieu'nün Kuramı ve Sosyolojik Kullanımları* (Ö. Elitez, çev.). İstanbul: İletişim Yayınevi.
- Kantakji, L. (2013). *Design Transformations of Residential Architecture in The Syrian Cities Since Independence Till Now* (Case Study: Aleppo City). (Doktora tezi). Halep Üniversitesi.
- Kavas, A., Avşar, İ., Kadkoy, O. ve Bilgiç, E. Ç. (2019). *İstanbul'da Suriyeliler ve Savaş Sonrası Suriye Gettoları*. İstanbul: TEPAV.
- Kılıçkiran, D. (2017). Göçmen Evlerinde Geçmiş Kurmak: Londra'daki Mülteci Kürt Kadınların Konut Mekânları Üzerinden Bir Okuma. Tahire Erman, Serpil Özaloğlu (Ed.), *Bir Varmış Bir Yokmuş: Toplumsal Bellek, Mekân ve Kimlik Üzerine Araştırmalar içinde* (s.293-317). İstanbul: Koç Üniversitesi yayınları.
- Kıray, B. (1998). *Kentleşme Yazıları*. İstanbul: Bağlam Yayınları.
- King, R. (2019). Bağlam Temelli Nitel Araştırma ve Avrupa'da Çok-sahalı Göç Araştırmaları. *Avrupa Göç Çalışmalarında Nitel Araştırmalar içinde*, Ricard Zapata-Barrero ve Evren Yalaz (Der.), (A. Ay, C. Coşkan, F. Karapehlivan ve Z. Karagöz, çev.) (s. 40-68). İstanbul: Göç Araştırmaları Derneği.
- Kümbetoğlu, B. (20-22 Kasım 1996) *Göçmenlik, Mültecilik, Yeni Bir Yaşam Ve Sonrası*. II. Ulusal Sosyoloji Kongresi, Göç ve Toplum. Mersin: TC Başbakanlık DİE Ve Sosyoloji Derneği.
- Maton, K. (2008) *Habitus*. Grenfell, M. (Ed.), *Pierre Bourdieu: Key concepts içinde* (pp. 49–66). London: Acumen.
- Mazumdar, S., Mazumdar, S. (1993). Sacred space and place attachment, *Journal of Environmental Psychology*, 13 (3), 231-242.
- Morgül, K., Savaşkan, O., Mutlu, B. (2021). *İstanbul'da Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Algı ve Tutumlar: Partizanlık, Yabancı Karşıtlığı, Tehdit Alguları ve Sosyal Temas*. İstanbul: TÜSES ve Heinrich Böll Stiftung Derneği Araştırma Raporu. <https://tr.boell.org/sites/default/files/2021-06/Istanbulda%20Suriyeliler%20Raporu%20BASIM.pdf> (Erişim Tarihi: 12 Aralık 2021).

- Mukayyet, D. (2011). *Tek Ailelik Meskenlerin Tasarımlarının Üzerinde Etkili Faktörler (Halep Örneği)*. (Y. Lisans tezi). Halep Üniversitesi.
- مقيد، ديمة. العوامل المؤثرة على تصميم مسكن العائلة الواحدة- مثال مدينة حلب. (رسالة ماجستير). حلب: جامعة حلب
- Muselli, İ. (15-17 Mayıs 2007). *Geçmişle Bugün Arasında Halep Şehrinin Planlaması*, Coğrafya ve Planlama semineri, Halep Üniversitesi: Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü.
- Palabıyık, A. (2016). Pierre Bourdieu Sosyolojisinde “Habitus”, “Sermaye” ve “Alan Üzerine. *Liberal Düşünce Dergisi*, 61-62, 121-141.
- Rapoport, A. (2004). *Kültür Mimari Tasarım* (S. Batur, çev.). İstanbul: Yapı yayın.
- Şamaa, H. (2013). *The Importance of Regional and Spatial Dimension of Urban Settlements in Large Cities: A Case Study of Aleppo Governorate*. (Y.Lisans tezi). Halep Üniversitesi.
- Sandal, E. K., Hançerkıran, M. ve Tıraş, M. (2016). Türkiye’deki Suriyeli Mülteciler ve Gaziantep İlindeki Yansımaları. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(2), 461-483.
- Savran, S., Sat, A. (2019). Ankara’da Suriyeli Göçmenlerin Yer Seçimi Tercihlerinin İncelenmesi ve Bir Etnik Kentsel Adacık Örneği Olarak Önder, Ulubey, Alemdağ Mahalleleri. *Ankara Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 283-302. DOI: 10.5505/jas.2019.33154
- Soyer, C. (21 Haziran 2016). *Suriyelilerin Türkiye’de Yaşadıkları Sorunlara Genel Bir Bakış*. İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı(İKGV). <http://siviltoplumdestek.org/uzman-gorusu/suriyelilerin-turkiyede-yasadiklari-sorunlara-genel-bir-bakis/> (Erişim Tarihi:29 Mart 2019).
- Sönmez, M.E. (2016). *Suriyeli Sığınmacıların Gaziantep Şehrindeki Mekânsal Dağılışı ve Geleceği*. TÜCAUM Uluslararası Coğrafya Sempozyumu, Ankara. http://tucaum.ankara.edu.tr/wp-content/uploads/sites/280/2016/12/Int_semp_BC9.pdf (Erişim Tarihi: Aralık 2019).
- Sued, R. Veyha, M. Ve Rakkad, W. (2007). أنماط الأسرة وتطورها دمشق. **سويد، ريما، ويحا، محمد، الرقاد، وضاح**. <http://www.cbssy.sy/studies/st13.pdf> < Erişim Tarihi:16.06.2018.
- Swartz, D., (2011). *Kültür ve İktisat Pierre Bourdieu’nun Sosyolojisi* (E. Gen, çev.). İstanbul: İletişim yayınevi.
- Tarhan, K. (2021). *Mültecilerle çalışanlar, nefret yüzünden görünmez olmaya çalışıyor*. <https://hakikatadalethafiza.org/multecilerle-calisanlar-nefret-yuzunden-gorunmez-olmaya-calisiyor/> (Erişim Tarihi: 2 Aralık 2021).
- Taştan, Z., Tütak, B., Tütak, M. (2020). *Göç Bibliyografyası/I. Tezler*. İstanbul: Hiper Yayın.
- Taştan, Z., Tütak, B., Tütak, M. (2021). *Göç Bibliyografyası/II. Makaleler*. İstanbul: Hiper Yayın.
- Yalçın, C. (2004) *Göç Sosyolojisi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yazgan, P. (2016). Hareketlilikte Kimlik İnşasına Yönelik Analitik Bir Çerçeve. *Göç Dergisi*, 3 (2), 282-296. <https://dergi.tplondon.com/goc/article/view/583/575> (Erişim Tarihi: 11 Eylül 2021).

EXTENDED ABSTRACT IN ENGLISH

Immigration and cultural codes in spatial relations: The Case of Istanbul

Being forced to leave their homeland and go to another land; also brings with it many problems. In addition to the problems to be experienced in social, cultural, political, and economic terms, perhaps first, the relationship established with physical space gains importance. While the concepts of identity, culture, social relations, place attachment, and perception of space gain importance in the relationship established with the space, the concepts of habitus and social capital are added to this in particular for immigrants. In this study, research was conducted to understand the relations of Syrian immigrants living in Istanbul with their living space and environment, and answers were sought to the following questions; what are the social and spatial belonging tendencies of the immigrants in the place they go and how do they change? Do the immigrants reflect their cultural identities in the space? Immigrants how and on what basis did they choose the places where they settled?

Does their economic level, social networks or, if any, other factors play a role in the integration of immigrants with urban life, and how effective are they? In this direction, the new living spaces of the immigrants and the satisfaction of the neighbourhood and the urban scale, their frequency of use, and perceptions were examined. In understanding these effects, it is important to reveal the cultural codes of Syrian immigrants from their past. The structure of the study, which is designed in this framework, consists of literature reviews on the space-migration-individual interaction, research on past and present cultural habits of Syrian immigrants in the context of Bourdieu's concept of habitus, and fieldwork.

In the interviews conducted in 2019 with 36 Syrian immigrants living in 3 different districts of Istanbul, consisting of semi-structured, open-ended questions; answers were sought for questions about belonging, satisfaction, and understanding social relations. During the interview, proportional sketches of the previous and current houses of the immigrants were drawn and notes were made on them and the changes made in the current space were shown. The questions were prepared to understand the physical and social environment of the living space, neighbourhood and urban scales.

Data obtained in the light of qualitative quantitative data are given under the findings related to the choice of place of residence criteria, the perception, and satisfaction of the residence and the neighbourhood. According to this;

Among the factors that determine the location choices of the interviewed immigrants, respectively are to be close to relatives and acquaintances, to have a quality physical environment and infrastructure, and to be close to the workplace. It is understood that citizenship relations are important, especially in the first physical and spatial encounter.

Within the scope of the study, it was observed that most of the participants were able to reflect their identities with partial or very simple changes in their residences, and personalization of the space with the appropriation of space. In addition, embodied capital of immigrants is observed at the living space scale, and it has been observed that most of the participants continue to behave as in their previous lives with their habitus and space usage despite the changes in the physical conditions of the residence. On the other hand, it has been observed that the habitus' tradition of hosting has undergone spatial change, shifting towards open spaces and taking place in social spaces.

It is understood that immigrants use urban space more than in their previous lives. In Istanbul, the frequency of green space use, public transportation opportunities, and being free and feeling safe affect the participants positively in terms of place attachment.

According to the findings of the study, it has been understood that the most important factor in the development of the place attachment feelings of immigrants in the migration process is based on social capital. It has been determined that citizenship relations and knowing a language play an important role in the maintenance and development of this social capital. While the social networks that immigrants establish among themselves are an important factor in their choice of place, on the other hand, they cause them not to feel alone and like guests. On the other hand, citizenship relations are seen as an obstacle to establishing relations with Turks and speaking Turkish and cause a lack of communication.